

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Anna Váňová

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Láska jako sjednocení

Anna Váňová

Bakalářská práce

2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladu, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne.....

.....

Anna Váňová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala Mgr. Tomášovi Hejdukovi, Ph.D. za pomoc při vedení bakalářské práce, a to především za velmi cenné rady, věcné připomínky a trpělivost.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tématem „Láska jako sjednocení“. Na vybraných autorech (Nozick, Delaney, Solomon) a jejich nejznámějších textech představím koncept lásky jako vytváření zásadního svazku *my*. Po představení celého konceptu jsou prozkoumány námitky, které proti tomuto konceptu byly vzneseny. V závěrečných kapitolách argumentuji, jestli je svazek *my* udržitelný, či nikoli.

Klíčová slova

Láska, svazek *my*, romantická láska

Title of achelor thesis

Love as union

Abstract

The bachelor thesis deals with the topic "Love as union". On selected authors (Nozick, Delaney, Solomon) and their the most famous texts, I will introduce the concept of love as the creation of a fundamental union. After the introduction of the whole concept, the objections that were raised against this concept are examined. In the final chapters, I argue wheter bond *we* is sustainable or not.

Keywords

Love, bond *we*, romantic love

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Dialog Symposion.....	9
2.1 Aristofanova řeč.....	9
2.2 Touha po celku.....	10
2.3 Reakce filosofů současnosti na Aristofanův mýtus.....	11
3 Teorie sjednocení	15
3.1 Robert Nozick	15
3.2 Neil Delaney	20
3.3 Robert C. Solomon.....	22
3.4 Svazek <i>my</i>	26
4 Kritika teorie sjednocení	28
4.1 Alan Soble.....	28
4.2 Jennifer E. Whitingová.....	32
4.3 Marylin Friedmanová.....	35
4.4 Autonomie vlastního <i>já</i>	38
5 Udržitelnost svazku <i>my</i> , aneb trvalá láska	39
6 Závěr	42
Seznam použité literatury.....	44

1 Úvod

Bakalářská práce *Láska jako sjednocení* je zaměřená na pojetí romantické lásky jako vytvoření sjednoceného svazku *my*. Základní myšlenka lásky je téma, které má svoji minulost, přítomnost a rozhodně i budoucnost. Láska je proces a jedním z mnoha výsledků tohoto procesu lásky je svazek *my*.

Hned na začátku své práce krátce shrnu Platónovo dílo *Symposion*, kde se v následující kapitole budu věnovat Aristofanově řeči o původní přirozenosti člověka. Podle Aristofana byl původní člověk složen ze dvou pohlaví, ale pro svoji pýchu byl potrestán bohy a nyní má touhu znovu se sjednotit a spojit se se svojí druhou chybějící polovinou. Právě Aristofanův mýtus inspiroval filozofy k prostudování navrženého konceptu lásky, která se skrývá v myšlence o splnutí dvou duší.

Filosofové a filosofky 20. století navázali na Platónovu myšlenku a navrhli tak vlastní koncept lásky ve formě svazku *my*. V mé práci se tak objeví autoři jako je Robert Nozick, Neil Delaney a Robert Solomon. Každému autorovi bude věnována vlastní kapitola, kde představím jejich návrh koncepce svazku *my*, poté bude následovat společné shrnutí navržených konceptů pro svazek *my* a pomocí svých komentářů představím různé námítky, které by mohly být proti jejich myšlenkám vzneseny. Navržené koncepty svazku *my* a svazek *my* obecně, donutil mnohé autory k reakci a veřejnému nesouhlasu.

Kritika teorie sjednoceného svazku *my* bude představena pomocí filozofa Alan Soble a dvou žen, kterými jsou Jennifer Whitingová a Marilyn Friedmanová. Všichni tři autoři odmítají koncept svazku *my*, a to zejména z důvodu odebrání vlastní autonomie jednotlivce, ale také třeba péče o druhého, kterou podle nich svazek *my* předpokládá. Tvrzení autorů a vyzdvižení námitek či jiných připomínek bude opět shrnuto v následující kapitole.

Kritika autorů (Alan Soble, Jeniffer Whitingová a Marilyn Friedmanová) ke sjednocené teorii svazku *my*, mně poslouží k tomu, abych mohla vyhodnotit udržitelnost svazku *my* u jednotlivých autorů, kteří jsou zastánci této teorie sjednocení. Mým úkolem je tedy nejenom představit jednotlivé návrhy svazku *my*, které poté podrobím kritice, ale především je mým úkolem uznat, za jakých podmínek jsou dané návrhy svazku *my* udržitelné a za jakých podmínek nikoli. V případě, že je navržený svazek *my* udržitelný, je na místě položit si otázku, jestli může vést k trvalé lásce.

2 Dialog Symposion

Formování svazku *my*, kterému se věnuji v průběhu následujících kapitol, má své kořeny v Platónově dialogu *Symposion*¹, kde právě Aristofanovu řeč můžeme vidět jako první představu o lásce coby svazku *my*. Jeho řeč představím v následující kapitole.

2.1 Aristofanova řeč

V Aristofanově řeči se objevuje mýtus o trojím pohlaví, a to mužském, ženském a androgynním, které bylo složeno z mužského a ženského pohlaví. Tvar těla byl válcovitý s oblými zády, mělo čtyři ruce a nohy, dva obličejy, které byly obráceny v opačné směry, čtyři uši, dvojitý pohlavní ústrojí a vše ostatní bylo také dvakrát. Takový člověk byl velmi silný, hbitý a rychlý.² „Trojí pohlaví takového způsobu bylo proto, že mužské pocházelo původně od slunce, ženské od země a to, které bylo složeno z obou, od měsíce, poněvadž i měsíc má něco společného s oběma.“³

Když se pokoušeli lidé v této původní podobě vystoupat na nebesa, radil se Zeus s ostatními bohy a nakonec rozhodl a řekl: „... rozetnu každého z nich ve dvě a hned budou jednak slabší, jednak nám užitečnější, protože se zvětší jejich počet.“⁴ Jak Zeus řekl, tak také vykonal, dokonce i pohrozil, že pokud se ještě jednou člověk pokusí zaútočit na bohy, rozpůlí člověka znovu. Bůh Apollón všem otočil hlavy, stáhl kůži, kterou poté svázal v uzel a nazval ho pupek. Většinu vrásek Apollón uhladil, a ty okolo pupku ne, protože ty mají sloužit jako památka na to, co se kdysi s člověkem stalo.⁵

Člověk byl rozdělen na dvě poloviny, a tak začala každá polovina toužit po své druhé polovině. Lidé se proto začali scházet a toužili společně znovu srůst. Nakonec ale lidé začali umírat hladem a celkovou nečinností, protože nechtěli nic dělat bez své druhé poloviny. Zeus se tak nad nimi slitoval a otočil jejich genitálie dopředu a „zařídil skrze ně rozplozování v lidech navzájem, skrze ústrojí mužský v ženském.“⁶ Lidé tak byli nasyceni touhou být spolu a vznikalo potomstvo. „Jest tedy již od tak dávné doby lidem vrozena láska, spojovatelka staré přirozenosti, která se snaží učinit jedno ze dvou a lidskou přirozenost uzdravit.“⁷

¹ Symposion se často překládá jako hostina, ale v dialogu je to zábava, která následuje po hostině.

² PLATÓN, 1993, *Symposion*, Oikoymenh, 189c-190a.

³ Tamtéž, 190b.

⁴ Tamtéž, 190d.

⁵ Tamtéž, 190d – 191a.

⁶ Tamtéž, 191c.

⁷ Tamtéž, 191d.

Muž, který byl původně androgyn, touží po ženě a opačně žena, která pocházela z androgynního pohlaví, touží po muži. Podle Aristofana pochází většina cizoložníků právě z androgynního pohlaví. Naopak žena, která pocházela z ženského pohlaví, sdílí stále náklonnost k ženám a nemá zájem o muže a stejně tak je to i se zastánci původního mužského pohlaví. Aristofanes obdivuje mužskou lásku, protože podle něj jsou takoví muži „svou přirozeností nejmužnější.“⁸ Člověk v této nové podobě si oblíbí osobu sobě příbuznou na základě své původní přirozenosti. Pokud člověk nalezne svou druhou polovinu, tak jsou tyto dvě poloviny uchvácené „přátelstvím, příbuzností i láskou a nechtějí se takřka ani na okamžik od sebe odloučiti.“⁹ To je podle Aristofana láska, která vydrží na celý život.

Pokud by k těmto zamilovaným lidem sestoupil bůh kovářů Héfaistos a nabídl by jim, že by je mohl stavít a svařit dohromady, tak by určitě souhlasili a slyšeli by to, po čem již dávno touží. Příčinou tohoto přání podle Aristofana je, že „taková byla naše dávná přirozenost a byli jsme celí: tedy touha a snaha po celku se jmenuje láska.“¹⁰

Naše minulá neposlušnost vůči bohům zapříčinila, že nyní hledáme své milované poloviny, a proto Aristofanes mluví se strachem o tom, že bychom mohli být ještě jednou rozpůleni. Pokud si ovšem podle něj získáme lásku a milost Eróta, boha lásky, najdeme svou druhou polovinu. Podle Aristofana je cílem lásky najít si svého miláčka. „Jako původce toho bychom právě velebili Eróta; ten i v přítomné době nám nejvíce prospívá, vede nás k tomu, co jest nám vlastní, i pro budoucnost nám podává největší naděje, že budeme-li prokazovati úctu k bohům, uvede nás v naši dávnou přirozenost, vyléčí nás, a tak nás učiní blaženými a šťastnými.“¹¹

2.2 Touha po celku

V předešlé kapitole byl představen Aristofanův mýtus o původní přirozenosti člověka, který je nejenom nápaditý a zábavný příběh s příjemným závěrem, ale je to především příběh, který ukazuje, že láska nám pomáhá najít naši druhou polovinu. Aristofanes se vrací k původní přirozenosti člověka, která byla člověku bohy odebrána. Jeho řeč je jasná, stejně tak jako jeho myšlenka, že láska znamená především touhu spojit se s druhým, tedy touhu po celku.

⁸ Tamtéž, 192a.

⁹ Tamtéž, 192c.

¹⁰ Tamtéž, 192e-193a.

¹¹ Tamtéž, 193d.

V jeho řeči vidíme nejenom silnou touhu po celku, ale také to, že druhá polovina nás přitahuje nejenom svým vzhledem, ale především svým charakterem, svými vlastnostmi, které nám jsou blízké či jinak sympatické bez ohledu na odlišnost či shodu pohlaví. Aristofanova touha po sjednocení, touha spojit se s druhým, která vede k trvalé lásce, inspirovala moderní filozofy k prozkoumání vytvořeného spojení mezi dvěma lidmi, které dnes můžeme nazvat jako utvořený svazek *my*.

2.3 Reakce filozofů současnosti na Aristofanův mýtus

Aristofanovu řeč brali jako humornou historku jeho současníci a není tomu jinak ani teď. Zdá se, že Platón chtěl Aristofana vykreslit takového, jaký ve skutečnosti byl, a to jako autora komedií. Proto v této kapitole představím několik reakcí současných filozofů, kteří se vyjadřují nejenom k Aristofanově řeči, ale především k tomu, jak chápou Platónův koncept lásky. Budu postupovat v předem určeném pořadí, proto nejprve představím vyjádření Roberta Nozicka, následovat bude Neil Delaney, Robert Solomon, Alan Soble a Marilyn Friedmanová, která spíše hodnotí vyjádření předchozích autorů. V následujících řádcích autoři překonávají myšlenku teorie lásky coby formy krásy jako touhy po něčem dokonalém, po něčem dobrém a jisté překonání paradoxu lásky, který vidí ve formě splynutí dvou duší, kde je jednotlivci odebrána autonomie jeho vlastního *já*.

Filozof Robert Nozick se v článku *Milostné pouto* domnívá, že Platónova teorie lásky v rámci sjednocení či splynutí dvou osob je citlivá ohledně některých otázek, které mohou vyvstat na povrch během hledání či čekání na lásku, nebo komplikovaného vztahu dvou lidí, kde si jednatel může položit otázku: „*Proč jen čekat, než se objeví lepší člověk?*“¹² Podle Nozicka to úzce souvisí s Platónovou myšlenkou o formě krásy, proto se Nozick vyjadřuje, že ve „formě krásy“¹³, která je konečným a vhodným předmětem lásky, kde konkrétní osoba slouží jako nositelka vlastností, jež v druhé osobě probouzí lásku k této konečné formě krásy, a proto by každá taková osoba, která je nositelkou takových vlastností, měla být nahrazena lepším buditelem.“¹⁴ Nozick se domnívá, že forma krásy v lásce není úplně všechno a neměla by být konečným předmětem či snad cílem lásky.

¹² NOZICK, R., 1989. „Love's Bond“, v časopise *The Examined Life: Philosophical Meditations*, New York: Simon Schuster, s. 73-74.

¹³ Forma krásy = stálost, neměnnost, totožnost, nemateriálnost, samostatná existence odloučeně od smyslových věcí

¹⁴ ¹⁴ NOZICK, R., 1989. „Love's Bond“, v časopise *The Examined Life: Philosophical Meditations*, New York: Simon Schuster, s. 74.

Hledat tak někoho s lepšími vlastnostmi podle Nozicka nesouhlasí s postojem lásky. Láska a poznání člověka vyžaduje čas a právě tento čas a energie by měly být společně investované do současného svazku *my*, než vynaložit tento čas a energii pro hledání nového lepšího partnera. Podle Nozicka je totiž „záměrem v lásce vytvořit formu *my* a ztotožnit se s rozšířeným já.“¹⁵

Ve vztahu tak není prioritou charakter a vlastnosti, pro které druhého milujeme, ale především to, jak se s druhým dokážeme navzájem ztotožnit a vytvořit svazek *my*. Tuto Nozickovu myšlenku sdílí i následující autor Neil Delaney.

Neil Delaney ve své eseji *Romantická láska a milující závazek: Artikulace moderního ideálu* rozvíjí myšlenku svazku *my*, kde tvrdí, že lidé chtějí utvářet osobitý druh svazku *my* s jinou osobou, chtějí být milováni pro určité druhy vlastností a nechat tuto lásku vytvářet určitý závazek dvou lidí mezi sebou a domnívá se, že tato myšlenka a její „druhá část byla přinejmenším od dob Platóna zdrojem ke kontroverzím.“¹⁶ Delaney se sice dál k této své poznámce konkrétně nevyjadřuje, ale z jeho následující teorie lásky coby svazku *my* vyplývá, že se zde bude jednat především o Platónův pohled na smyslovou krásu.

Podle Platóna skrze lásku poznává člověk jiné krásy světa a lidí, láska otevírá naši smyslovost a člověk tak dojde k ideji krásy. Domnívám se, že láska v Platónově podání je touhou po dokonalosti, a proto Delaney zmiňuje jistý druh kontroverze ve formě lásky jako milování pro určité druhy vlastností. Touha po dokonalosti, jež je obsažena v Platónově výkladu lásky, se může stát touhou každého jednotlivce, který právě pro takové vlastnosti touží být milován; touží být milován pro své nejlepší druhy vlastností. Ty však jednatel sám na sobě vnímá jako ty nejlepší a chce, aby je jako ty nejlepší vlastnosti brala osoba, kterou miluje.

Předchozí autoři se věnovali Platónově formě krásy v lásce, která může vést k soustředění jedince na určité druhy vlastností, pro které můžeme druhého milovat. Následující autor Robert Solomon se věnuje mnohem víc sdílené identitě, jíž se předchozí autoři samozřejmě také věnují, ale jejich pozornost byla upřena především na zmíněnou Platónovu formu krásy.

¹⁵ Tamtéž, s. 75

¹⁶ DELANEY, N., 1996, „Romantic Love and Loving Commitment: Articulating a Modern Ideal“, *American Philosophical Quarterly*, s. 340.

Robert Solomon se v knize *O lásce: Znovuobjevení lásky pro naši dobu* vyrovnává s Platónovým metafyzickým pohledem na lásku jako splynutí či spojení dvou duší. Podle něj v Aristofanově řeči není láska nic jiného než sdílená identita a domnívá se, že „pokud dokážeme interpretovat tento pojem sdílené identity bez falešného historického obrazu původního sloučení, pokud přeložíme tuto metaforu do skutečného psychologického mechanismu, pokud dokážeme pochopit sjednocení dvou *já*, částečně prostřednictvím sexu, bez absurdních mytologických korelátů, pak bychom mohli pochopit, co je to láska, proč je láska tak důležitá, proč se tak často objevuje jako komedie a tragédie, proč se neustále točí okolo nekonečné touhy, která jde tak daleko za hranice sexu, aniž by sex nechala za touto hranicí lásky a nekonečné touhy.“¹⁷ Solomon se domnívá, že teprve po takovém postupu a smýšlení o lásce budeme schopni ocenit trvalou lásku.¹⁸

Solomon tak vytýká Platónovi především jeho celoživotního hledání druhé poloviny. Pravdou podle Solomona je, že jsme v minulosti nebyli jedním a upozorňuje tak na skutečnost, že každý z nás vyrostl z cela oddělen od druhého. Každý jednotlivec vyrostl odlišně, má jiné zkušenosti, obavy i očekávání.¹⁹ Proto si Solomon klade otázku „jak mohou dva velmi odlišní lidé, dva zcela nezávislí a tvrdohlaví jedinci vytvořit jednotu?“²⁰ Zde nachází jistý paradox lásky.

Předpokladem pro lásku je nezávislí jedinec, ale právě nezávislost jedince je to, co chce láska překonat a popřít. Jednotlivec tak trvá na své vlastní nezávislé definici, ale láska vyžaduje naopak vzájemnou a sdílenou definici dvou lidí.²¹ Ve vztahu je nutné podle něj překonat odlišnosti dvou jedinců a v případě překonání těchto rozdílů je možné vytvořit sjednocenou entitu *my*.²²

Domnívám se, že zde se pouze doplňují myšlenky Nozicka a Solomona, kteří zmiňují vynaložené úsilí pro fungování vztahu, v němž dva jednotlivci společně překonávají jednotlivé rozdíly. Vztahu tak věnují čas, energii a dostatečnou péči; jediné tak může dojít ke spojení dvou jednotlivých *já*. Opačný názor však má Alan Soble, který

¹⁷ SOLOMON, R. C., 1996, „Romantic Love: Reinventing Romance for Our Times, New York, Simon & Schuster, s. 63-64.

¹⁸ Tamtéž, s. 64.

¹⁹ Tamtéž, s. 64.

²⁰ Tamtéž, s. 65.

²¹ Tamtéž, s. 65.

²² Tamtéž, s. 66.

se také věnuje myšlence autonomie jednotlivce, avšak na rozdíl od Solomona je u Sobla vidět jistý distanc od Platónovy touhy po jednotě.

Alan Soble reaguje na Platóna v eseji *Sjednocení, autonomie a obavy* skrze slova velekněžky Diotimy, která tvrdí, že „předmětem lásky není ani polovice, ani celek, není-li to, přáteli, něco dobrého.“²³ Diotima ukazuje Sókratovi, že láska může být touhou vlastnit dobro, a po jednotlivých krocích mu ukazuje cestu ke zmiňované formě krásna. Soble se proto vyjadřuje tak, že pro Platóna spočívala obecná láska v touze vlastnit dobro, ve smyslu vlastnění něčeho dobrého, a to doslovně, či metaforicky.²⁴ Láska může pro jednotlivce znamenat dosažení dobra v jakémkoli smyslu, kterou mu vztah s druhým přinese, proto je zde důležitým bodem u Sobla kritika Platónovy touhy po jednotě.

Platónova touha po jednotě pro Sobla znamená, že jednotlivec ztratí svou vlastní autonomii. Jednotlivec se oddá tomu druhému a vlastní dobro druhého, dobro vytvořeného vztahu.²⁵ Soble samozřejmě uznává „sílu lásky, která umožňuje vykonávat cnostné činy, ale poznal i znepokojující rys lásky,“²⁶ kterým je podle něj snaha milenců o dobro motivována touhou po nesmrtelnosti, ontologické celistvosti a štěstí. (Nesmrtelností se zde myslí splynutí dvou duší, které trvá i po smrti, protože se dva jednotlivci setkají v Hádu, posmrtné říši.) Soble se tak přiklání k Aristotelovu zájmu o blaho milovaného,²⁷ proto se snaží rozlišit mezi platónským zájmem o dobro, jež vede k nesmrtelnosti a štěstí, a poté aristotelským zájmem o blaho milovaného, které může být ve formě péče.

V předešlých myšlenkách Alana Sobla je vidět jistý distanc od Platónovy myšlenky jednotného vztahu mezi dvěma jednotlivci, kde je druhému ubírána vlastní autonomie. Soble vnímá svazek *my* jako určitý druh zájmu o druhého. Svazek *my* Soble nevnímá jako touhu po spojení se druhým a bojuje tak s myšlenkou lásky jako splynutí dvou duší, kde si Soble neklade za cíl spojení jednotlivých *já*. Díky odstupu Alana Sobla od Platónovy myšlenky o splynutí dvou duší je jasné, že komentář filosofky Marilyn Friedmanové se týká především autorů jako je Robert Nozick, Neil Delaney a Robert Solomon.

²³ PLATÓN, 1993, *Symposion*, Oikoymenh, 205e.

²⁴ SOBLE, A., 1997, „Union, Autonomy, and Concern“, in Lamb, R. E., (ed.) 1997, *Love Analyzed*, Westview Press, www.ssrn.com, s. 2.

²⁵ Tamtéž, s. 2.

²⁶ Tamtéž, s. 3.

²⁷ Tamtéž, s. 3

Marylin Friedmanová ve své eseji *Romantická láska a osobní autonomie* říká, že podle ní „několik současných filosofů považuje sloučení identit dvou *já* do identity *my* za důležitý rys nebo cíl romantické lásky, někdy dokonce za definující cíl.“²⁸

3 Teorie sjednocení

Aristofanův projev o touze po celku, která vede do sjednoceného svazku *my*, je ústředním tématem této práce. Jedná se zde o vztah, kdy se z dvou jednotlivých *já* stane *my*. S tímto tvrzením jde na povrch příliš mnoho otázek, jimž je potřeba věnovat značnou pozornost.

Jednou z mnoha důležitých otázek je, co jsou vlastně věci, které jsou sjednocené? Cílem je získat odpovědi o tom, co vše v sobě teorie sjednocení skrývá, a podívat se, jak můžeme dosáhnout sjednoceného *my*, jestli je vůbec teorie sjednoceného svazku *my* udržitelná. Je nutné předem poznamenat, že moderní filosofové, kteří se o tuto problematikou do hloubky zajímají, se nevěnují pouze lásce obecně, ale analyzují především romantickou lásku.

Vybraní autoři, kteří byli z části představeni v předchozí kapitole, významně podpořili původní starověkou myšlenku touhy po celku. V následujících kapitolách představím autory v následujícím pořadí, a to nejprve Roberta Nozicka, Neila Delaneyeho a na závěr představím myšlenky Roberta Solomona. Podle Friedmanové je pro ně ideál sloučení dvou *já* dobrý, a to buď vnitřně, nebo instrumentálně – obvykle obojí.²⁹

Solomon se domnívá, že existuje ontologická závislost dvou jednotlivců na sobě a je cností romantické lásky. U Delaneyeho je romantická láska jednou ze tří základních potřeb a Nozick nazývá sloučení identit jako přirozenost romantiky.³⁰

3.1 Robert Nozick

Filosof a politolog Robert Nozick, který nás seznamuje se svými myšlenkami teorie sjednocení coby svazku *my* v článku *Milostné pouto*, se domnívá, že obecný fenomén lásky zahrnuje romantickou lásku, v níž podle něj hraje zásadní roli tvrzení, že „váš vlastní blahobyt je svázán s někým koho milujete.“³¹ Podle Nozicka totiž láska nemusí být nutně záležitostí péče, ale jde především o dva jednotlivce, kteří společně tvoří svazek

²⁸ FRIEDMAN, M. A., 1998, „Romantic Love and Personal Autonomy, Midwest Studies in Philosophy:22, s. 162.

²⁹ Tamtéž, s. 163.

³⁰ Tamtéž, s.163.

³¹ NOZICK, R., 1989. „Love’s Bond“, v časopise *The Examined Life: Philosophical Meditations*, New York: Simon Schuster, s. 68.

my. Ve svazku *my* jsou tak dva jednotlivci, kteří navzájem vnímají toho druhého uvnitř svých vlastních hranic, kde se jejich blahobyť jednoho stává vlastním blahobytem pro druhého,³² aneb „pokud se blahobyť vaší milované osoby zvýší, zvýší se i váš blahobyť. Pokud její blahobyť klesá, klesá i váš blahobyť.“³³ Domnívám se, že Nozickova touha po celku je založena na základě svázanosti blahobytu dvou jednotlivců, kteří se ve svazku *my* vzájemně ovlivňují svým jednáním a myšlením.

Nozick se velmi pěkně vyjadřuje o svázanosti blahobytu ve vztahu dvou jednotlivců, kteří utvářejí sjednocený svazek *my*, v poznámce pod čarou, kde uvádí Nozick různá kritéria, kdy je blahobyť někoho jiného přímo součástí vašeho vlastního blahobytu. „1) Řekněme, že naše pohoda je ovlivněna významnými změnami u milované osoby. 2) Náš blahobyť je tak ovlivněn stejným směrem jako blahobyť milované osoby a děje se tak na základě prokazování jejího blahobytu, kde toto prokazování vede k produkujícímu zlepšení našeho vlastního blahobytu, naopak pokles blahobytu u milované osoby, znamená i pokles našeho vlastního blahobytu. 3) Pokud dojde k poklesu, tak cítíme nějaké špatné emoce, které jsou vhodné pro tento vykazující stav. 4) Pouhým vědomím, že se milované osobě děje něco špatného, je jednatel přímo ovlivněn touto změnou blahobytu u milované osoby, proto můžeme říct, že se necítíme špatně jenom proto, že by pro nás milovaná osoba pouze symbolicky něco představovala. 5) Tato změna nálady je poněkud trvalá. 6) Máme tendence nebo dispozice se tak cítit vůči milované osobě nebo vůči milovanému předmětu a tyto tendence či dispozice nás takto ovlivňují; máme tendenci být takovými změnami ovlivňováni.“³⁴ V této ukázce Nozick vysvětluje nejenom různá kritéria svázanosti, ale především situace napříč vztahem, kterému jsou dva jednotlivci vystaveni a které běžně řeší. Je zde kladen jasný důraz na to, že na milované osobě nám záleží a není nám lhostejná. Pokud se tedy milované osobě stane něco špatného, jsme z toho právem smutní.

Proto je nutné podotknout, že pocit zamilovanosti je intenzivní emoční a fyzický stav, který s pokračující romantickou láskou mezi dvěma lidmi formuje předurčení k vytvoření nové existující identity ve světě, kterou je identita *my*. Touha formovat *my* s jinou osobou není jen něco, co souvisí s romantickou láskou, ale je to něco, co se stane, když k lásce dojde. Pro Nozicka je romantická láska touhou formovat *my* a je tedy jasné,

³² Tamtéž, s. 68.

³³ Tamtéž, s. 68.

³⁴ Tamtéž, s. 82-83.

že vzhledem k povaze lásky je to právě vnitřní touha, která je důležitou součástí toho, co lásku definuje.³⁵ Pokud tedy dojde k romantické lásce, dojde i k formování vztahu *my*.

My je identita vytvořena sítí vztahů, díky které už nejsou dvě zamilované osoby od sebe oddělené. Dvě zamilované osoby jsou spojené na základě toho, že je jejich vlastní pohoda svázána s pohodou někoho, koho romanticky milují.³⁶ Zde je pouze utvrzena propojenost dvou jednotlivců v rámci romantického sjednoceného svazku *my*, v němž dvěma jednotlivcům na sobě navzájem záleží.

Lidé, kteří tvoří sdílenou identitu *my*, sdružuje nejenom jejich blahobyť, ale také autonomie jejich vlastního já. Nozick tím myslí možné omezení vlastní rozhodovací pravomoci, které nepochybně souvisí s autonomií jednotlivce, a doslova se vyjadřuje, že některá rozhodnutí již nelze učinit bez druhého.³⁷ Důraz je zde kladen na to, že ve vztahu již nejste sami, a pokud se jednatel rozhodne něco udělat, automaticky svým rozhodnutím ovlivní milovanou osobu.

Pro lepší pochopení uvádí Nozick ve své další poznámce pod čarou myšlenku ovlivněné autonomie, kde ukazuje na příkladu o ukončení vztahu zkrácení rozhodovacích práv jednotlivce. „Toto rozhodnutí můžete udělat pouze určitými způsoby a určitým tempem. V milostném vztahu má druhá strana hlas.“³⁸ Nozick upozorňuje, že to neznamená trvalé veto. „Může se stát, že jedna strana může trvat na ukončení vztahu i bez souhlasu druhé strany. Druhá strana má právo říct, že se pokusí napravit vzniklé chyby, ale zároveň může očekávat pouhé odložení rozhodnutí o ukončení vztahu. Až po nějakém čase, ve kterém se dva jednotlivci snažili vztah zachránit, si můžeme být jisti, že jedna strana stále trvá na ukončení vztahu, i když druhá strana nebude souhlasit.“³⁹ Jednotlivci je tak odepřena možnost udělat rychlé a jednostranné rozhodnutí.

Domnívám se, že Nozick chce zde říct, že pokud někoho doopravdy milujete, nebudete chtít vztah ukončit a zvážíte každou vzniklou situaci. Tím, že jsou naše blahobyty svázané, je zcela zřejmé, že chceme, aby milovaná osoba zvážila náš názor, protože naše pohoda se dál odvíjí od výsledného rozhodnutí druhého. Právě tím, že ve

³⁵ Tamtéž, s. 69.

³⁶ Tamtéž, s. 70.

³⁷ Tamtéž, s. 70.

³⁸ Tamtéž, s. 83.

³⁹ Tamtéž, s. 83.

svazku *my* děláme společná rozhodnutí, vytváříme novou identitu *my*, která je sice vnitřní záležitostí dvou lidí ve vztahu, ale zároveň se oba dva chtějí představit světu.

Dvě zamilované osoby chtějí být veřejně vnímané jako pár, vyjádřit se a prosadit svou novou identitu *my*, protože identita páru znamená také součást identity jednotlivce; zde je ovšem vyjádřen pouze heterosexuální vztah. V případě homosexuálních párů, které nevystupují na veřejnosti jako pár, skrývají se, čelí tak podle Nozicka překážce.⁴⁰ Čelí překážce v rámci vnímání své vlastní identity, která je součástí *my*. Homosexuální páry tak nejenom, že veřejně netvoří identitu *my*, ale nenechávají prostor ani veřejnému vnímání a poznání svého vlastního *já*. Bohužel dál Nozick myšlenku homosexuálních párů nerozvíjí.

Být součástí *my* znamená mít novou identitu. To však neznamená, že už nemáte vlastní individuální identitu, nebo že vaše jediná identita je součástí *my*. Pouze se Vaše individuální identita změnila. Jednotlivec se stává součástí identity toho druhého. To vystihuje premisa: „milovat někoho může být součástí blahobytu, věnování pozornosti společnému blahobytu a spojení se s druhým.“⁴¹ Získali jsme tak novou identitu *my*, kterou můžeme vykazovat i jako identitu individuální.

Nozick se snaží vytvořit schéma *my* za pomoci vymezení hranic jednotlivce. Tyto hranice oddělují to, co je uvnitř vztahu od toho, co působí na vztah z vnějšího okolí a předpokládá, že tyto působící vazby mění své hranice. „*My*, jsou dvě osoby s hraniční čarou mezi nimi, která je smazána tam, kde se spojili – tradiční tvar srdce.“⁴² Po vymezení těchto hranic může jednotlivec následně vidět individuální *já* jako součást sebe sama nebo se *já* může považovat za součást *my*, ve které je *já* obsažené.

Ovšem tento pohled se u mužů a žen liší; většina mužů by podle něj nakreslila svůj kruh jako *já* obsahující kruh *my*, který je jako aspekt v něm. Muž se v tomto případě nevnímá jako *já*, které je součástí identity *my* a vnímá vztah jako jednu z mnoha částí sebe sama. Většina žen by však nakreslila sebe sama v kruhu *my*. Žena je tedy nezbytnou součástí *my*, v níž vše podřizuje nově vzniklé identitě *my*; žena tak nejprve vidí vztah a poté někde ve vztahu vidí sebe. V obou případech však nemusí dané schéma *my* zahrnovat individuální *já* v identitě *my* nebo také může individuální *já* ponechat vlastní

⁴⁰ Tamtéž, s. 70.

⁴¹ Tamtéž, s. 70 - 71.

⁴² Tamtéž, s. 71.

autonomii ve vztahu.⁴³ Podle Nozicka jsou tedy možné obě dvě schéma, a to jak mužský pohled, tak ženský pohled na svazek *my*. Stále to, ale nic nemění na mužském pohledu chápání svazku *my*. Muž tedy musí pracovat na fungování svázané identity *my*, aby mohla správně fungovat jeho vlastní identita *já* jako celek.

Není novinkou, že každou osobu chceme v romantice úplně ovládnout; dosud také každý potřebuje druhého, aby byl nezávislou a nepoddajnou osobou. Může to být někdo, kdo má i nadále nepodřízenou autonomii výstižného partnera ve společné identitě, která rozšiřuje a vylepšuje jedince. Jeden může motivovat toho druhého a připomínat mu jeho přednosti a zase naopak. Ale právě pohoda druhého, jako něco na čem záleží, vyžaduje i zmíněnou nepodřízenou autonomii, kdy se jedinec může projevit sám bez toho druhého. Ve vztahu však ve stejnou chvíli existuje touha úplně toho druhého vlastnit. Potřebujeme ovládat a vlastnit druhého stejně tak jako svoji vlastní identitu. Touha utvořit novou identitu s druhým.⁴⁴ Tuto touhu nejlépe vystihují známé fráze jako „*jsi můj/moje*“. Tyto fráze mohou vést i k patričnímu egoismu a ten může vést k dalším známým frázím, jako např.: „*starám se o tebe a nic z toho nemám*.“

Člověk si během vztahu může položit egoistické otázky typu: „*Co z toho mám já?*“ Tyto egoistické otázky podle Nozicka narušují romantickou lásku, protože jednotlivec zaměří pozornost od vztahu k sobě samotnému. V některých vztazích se tyto otázky objevují a dva jedinci s nimi bojují. Je nutné si proto uvědomit, že existuje rozdíl mezi „*chci*“ obejmout a jeho využitím pro sebe, aby nás někdo obejmul.⁴⁵ Jde o důraz, jakým popisujeme, co vlastně sami od sebe, od vztahu a milované osoby chceme.

Touha mít ve svém životě lásku, být součástí sjednoceného *my*, není to samé jako milovat konkrétního člověka. Při výběru partnera mohou hrát důvody důležitou roli. Přesto kromě zásluh druhé osoby a jejích kvalit, existuje také otázka, jestli myšlenka na vytvoření svazku *my* s touto osobou nám přináší vzrušení a potěšení. Touha sdílet nejen náš život, ale naše samotná sdílená identita s jiným znamená naši nejotevřenější otevřenost.⁴⁶ Touha vytvořit *my* s touto osobou a žádnou jinou zahrnuje touhu, aby tato osoba vytvořila vztah s vámi samotnými a s nikým jiným.⁴⁷

⁴³ Tamtéž, s. 72.

⁴⁴ Tamtéž, s. 72.

⁴⁵ Tamtéž, s. 77.

⁴⁶ Tamtéž, s. 78-79.

⁴⁷ Tamtéž, s. 79.

Domnívám se, že tím chce Nozick říct, že ve vztahu ukazujeme nejenom naši sílu, odhodlání, touhu, ale také zranitelnost. Sdílíme své strachy a tužby s někým jiným, s někým, kdo pro nás kdysi byl cizí. Zároveň jsme si s tímto člověkem vytvořili takové pouto, že neexistuje pomýšlení sdílet život s někým jiným. Dva jedinci mají najednou společnou touhu, která ze dvou jednotlivců vytvoří něco nového, něco jim vlastního. Toužené *my*, kde jsou dva lidé svázaní k sobě svými blahobyty, se vzájemně ovlivňují a sdílejí spolu život napříč překážkami i štěstím, a to je výsledkem jeho navrženého konceptu romantické lásky.

3.2 Neil Delaney

Neil Delaney ve své eseji *Romantická láska a milující závazek: Artikulace moderního ideálu* rozvíjí síť potřeb a zájmů, na které se podle něj romantická láska soustředí. Jeho základní myšlenkou je, že lidé chtějí vytvořit určitý druh svazku *my* s jinou osobou, aby byli milováni pro vlastnosti určitého druhu, a také chtějí, aby jim v průběhu času láska vytvořila a udržovala zvláštní druh závazku.⁴⁸ Delaney se tedy nesoustředí pouze na samotnou touhu vytvoření svazku *my*, ale jde mu o vztah mezi jednotlivci.

V poznámkách pod čarou Delaney přiznává, že Nozickova teorie je jedna ze dvou nejlepších, které viděl, ale přesto Nozickem navrženou teorii lásky odmítá a ignoruje. Delaney se zaměřuje na to, co lidi spojuje v souladu s ideálem romantické lásky, který vidí jako „touhu po spojení se s jinou osobou v hlubokém psychickém i fyzickým směru.“⁴⁹ Jde mu tedy nejenom o spojení psychické, ale fyzické, které může dva lidi spojit dohromady do sjednoceného svazku *my*; to jsme mohli postrádat u předchozího autora, jenž se věnoval pouze psychickému směru v oblasti fungování svazku *my*.

Potíž je s formulováním touhy, která pramení z důvěrného spojení mezi dvěma jednotlivci. Delaney proto svazek *my* přirovná k „přání mezi suverénními státy vytvořit republikánský národ.“⁵⁰ Úzce spjatá touha tvořit *my* spočívá v přijetí jednotlivce jako významného přispěvatele do blahobytu druhého. Milenci si tak chtějí navzájem důvěřovat. Aby pro sebe navzájem byli dva jednotlivci důvěryhodní, musí se spolu ztotožnit, jakmile dojde k tomu, že se jeden ztotožní s druhým, znamená to podle Delaneyho, že jednotlivec našel psychologickou intimní shodu s druhým.⁵¹

⁴⁸ DELANEY, N., 1996, „Romantic Love and Loving Commitment: Articulating a Modern Ideal“, *American Philosophical Quarterly*, s. 340.

⁴⁹ Tamtéž, s. 340.

⁵⁰ Tamtéž, 341.

⁵¹ Tamtéž, s. 342-343.

Myslím, že Delaney tím chce říct, že tak jako si jeden stát uchovává svoji historii, významné tradice a hodnoty, tak tomu činí i stát druhý. Aby rozdílné státy byly schopné vytvořit onen republikánský národ, je potřeba učinit pár kompromisů, vzájemných dohod, ale také si vytvořit společné hodnoty a pravidla, které budou vzájemně spojovat tak od sebe odlišné národy. Když tuto metaforu převedeme na vztah, není tomu jinak. Každý jednatel pochází z jiného prostředí, prošel odlišnou výchovou a může tak uznávat jiné hodnoty. Dva jednotlivci postupem času nejenom nachází, ale společně vytváří nové hodnoty a pravidla, které je vzájemně spojují. Jednatelci si uchovávají svoji autonomii pomocí hodnot a zvyků z minulosti a zároveň spolu s druhým tvoří pravidla a hodnoty pro fungující svazek *my*. Za tímto spojením je však skryto mnoho času, energie, trpělivosti a vynaloženého úsilí obou jednotlivců, kteří si tímto gestem navzájem projevili nejenom úctu jeden k druhému, ale také lásku.

Vztah podle Delaneyho není pouze charakteristika romantického ideálu *my*, ale je to také přání být milován, přání být milován pro vlastnosti, které na sobě vnímáme jako ty nejlepší a chceme, aby je tak viděla i námi milovaná osoba. Základ pro trvalý vztah je proto tvořen touhou dosáhnout upevnění potřeb a zájmů skrz formování *my*. Význam sdílené historie v růstu a udržování naplnění romantického vztahu by neměly být podhodnocovány. Láska je individuální záležitostí, a proto vlastnosti, pro které milujeme druhého, jsou záležitostí vkusu.⁵² Nejde tedy konkrétně vyjmenovat vlastnosti, jež budou preferovat všichni jedinci napříč světem; ale je jasné, že zde má Delaney na mysli především kladné vlastnosti.

Lidé chtějí být milováni a milovat druhého ze správných důvodů, jinak řečeno pro kladné vlastnosti, charakter chování a jednání jednotlivce. Víc ale než pro tyto důvody chtějí být lidé podle Nozicka milováni bezpodmínečně, být milováni bez ohledu na to, co se s námi stane; to je ideál milostného závazku a je v souladu s aktivním romantickým vztahem. Romantická láska tak znamená nést si vlastní druhy závazků, a to právě takové, které získáváme v romantickém svazku *my*. „Milostný závazek je identifikovat druhy postojů a emocí, jež jsou pro něj charakteristické, a vysvětlit způsob, jakým jde o romantickou lásku, která závazek produkuje a udržuje.“⁵³ Bezpodmínečná láska nevznikne sama od sebe a je tedy určitým druhem závazku, který se ve vztahu buduje společně s vytvářením svazku *my*.

⁵² Tamtéž, s. 344-347.

⁵³ Tamtéž, s. 350.

V jistém smyslu jde o přání v pokračování péče a starosti o druhého, například v případě nemoci; to velmi úzce souvisí se zmíněnou bezpodmínečnou láskou. Milující závazek je „v souladu s aktivním romantickým vztahem... romantická láska si tak nese své vlastní druhy závazků, které jsou získány na základě vitality romantického *my*.“⁵⁴ Nelze tedy očekávat péči od druhého, pokud náš vztah nefunguje, není aktivní. Péči můžeme od druhého očekávat pouze v aktivním vztahu, kde fungují společně nastavená pravidla a závazky. Vzhledem k tomu, že každý jednatel je jiný, bude se vztah od vztahu od sebe navzájem lišit v jednotlivých závazcích a romantickém pojetí svazku *my*. Láska je tak jedinečnou životní zkušeností.

Neil Delaney vidí svazek *my* jako vzájemné spojení se s jinou osobou, které přirovnává k federaci států. Vztah pro Delaneyho neznamena pouze vytvoření *my*, ale jedná se o přání být milován a to buď z dobrého důvodu, nebo být milován bezpodmínečně. Bezpodmínečná láska vede k závazku, který tvoří dynamiku a trvalost romantické lásky, která se liší od jednotlivých vztahů napříč světem.

3.3 Robert C. Solomon

Profesor Robert C. Solomon nám ukazuje ve své knize *O lásce: Znovuobjevení lásky pro naši dobu* pohled na jeho teorii sjednocení, kde vychází ze starověkého metafyzického smyslu lásky jako splynutí nebo spojení dvou duší.⁵⁵ Základem pro onu sdílenou identitu, splynutí dvou duší, je autonomie vlastního *já*, kde zmíněné „*já*“ definuje sebe skrze druhého.“⁵⁶ Jednotlivci se tak ve vztahu vzájemně ovlivňují a pomáhají utvářet hodnoty a charakter druhé osoby.

Láska stejně jako sdílená identita je vždy proces; a to protože láska je zakotvena v osobní zkušenosti a také je podporována vědou, historií, sociální a kulturní antropologií, dokonce i literaturou.⁵⁷ Zde si můžeme všimnout, že je zde opět kladen stejný důraz na jedinečnost každého jednotlivce, jako jsme mohli vidět u předchozího autora. Prostředí, ze kterého jednotlivci pocházejí, ovlivňuje budování a aktivitu vztahu ve svazku *my*.

⁵⁴ Tamtéž, s. 352.

⁵⁵ Klíčová je zde myšlenka o trojím pohlaví Androgynie, která byla představena v kapitole Aristofanova řeč.

⁵⁶ SOLOMON, R. C., 1996, „Romantic Love: Reinventing Romance for Our Times, New York, Simon & Schuster, s. 27.

⁵⁷ Tamtéž, s. 27.

Podle Solomona musíme především pochopit, co to sdílená identita je a jak se projevuje v lásce. Prvotně je nutné vyjasnit problematiku pojmu *já* v lásce. Skutečná povaha a účel lásky se projevuje skrze hledání a budování nové identity s další osobou. Sjednocení, sloučení nebo fúze nejsou pouhou metaforou, ale dovolují nám „nahlédnout do podstaty sebe sama a transformace *já* v lásce.“⁵⁸ Je totiž nutné si uvědomit, že *já* není vždy určeno naším místem ve světě, ale také podle toho, „jak o sobě přemýšlíme, co děláme a co jsme udělali.“⁵⁹ To, jak o sobě přemýšlíme a veřejně mluvíme, může do jisté míry ovlivnit, jak nás vidí druzí. Pokud tedy o sobě budeme mluvit jako o špatném člověku, druhý nás může vidět jako špatného člověka. V lásce je opravdu nutné pochopit, kdo *já* skutečně je.

Solomon chce překonat myšlenku, že *já* je v každém případě individuální a nezcizitelné, protože podle něj „paradoxně to, co z nás dělá individuální jedince, jsou naše vztahy.“⁶⁰ Jsme přesně takoví, jak nás o sobě přiměla přemýšlet osoba, se kterou trávíme společný čas, sdílíme intimitu našeho těla a naše myšlenky. „Láska trvá, protože přichází definovat naše místo ve světě.“⁶¹ Jeden tak může zvednout sebevědomí toho druhého a ukázat mu, jak moc a v čem dobrý ve skutečnosti je, ale může to být samozřejmě i naopak. To nám ale ovšem pořád nestačí k definici toho, kdo nebo co je skutečné *já*.

Solomonova odpověď zní tak, že „každé *já* je složeno z rolí,“⁶² které ve svém životě hraje či představuje. Romantické role podporují proces sloučení dvou osob a zahrnují oddanost a pozornost; pozornost zejména na emoce toho druhého a vzájemné pocity k tělesným projevům. Láska a romantické role předefinují *já* dynamickým a dramatickým způsobem; „zvedají *já* z obyčejnosti a přemění svět do dramatické scény a drží nás v dosažení něčeho vyššího, respektive ušlechtlejší podstaty vlastního *já*.“⁶³ *Já* je tak inspirováno a rozšířeno prostřednictvím spojení s dalším člověkem. Proto je podle Solomona „nejlepší zkouškou lásky zkouška romantické role,“⁶⁴ kde se člověk snaží co nejlépe vypadat v očích své milované osoby. Člověk během vztahu vyvíjí snahu rozvinout a ukázat své nejlepší vlastnosti.

⁵⁸ Tamtéž, s. 199.

⁵⁹ Tamtéž, s. 201.

⁶⁰ Tamtéž, s. 206.

⁶¹ Tamtéž, s. 209.

⁶² Tamtéž, s. 223.

⁶³ Tamtéž, s. 230.

⁶⁴ Tamtéž, s. 231.

Primární motiv lásky je pocit vlastní hodnoty. „Osobní identita není totiž jen záležitostí osobní charakteristiky, je to také míra osobní hodnoty.“⁶⁵ Primární *já* je toto soukromé *já*, které je definované ve světě obývaném dvěma milenci, partnery. *My* je největší soukromá část a nejdůležitější cnost, díky níž se cítíme jako jednotlivci z hlediska našeho nejintimnějšího *já*.⁶⁶ Druhý nám pomáhá budovat a neustále vylepšovat sebe sama. *Já* je tak důležitou součástí svazku *my* a zase naopak, *my* je součástí *já*.

Solomon se domnívá, že „lásky je sama o sobě v našem způsobu myšlení cností, možná sjednocení cností, ve které všechny cnosti nacházejí domov.“⁶⁷ Rozmanitost cností se stává podmínkou pro lásku; viz známá věta „*Věřím ti, protože tě miluji.*“ Lásky nám nedovolí vidět to, co je nejlepší na jiné osobě, ale dovolí nám vychovávat a inspirovat cnosti, které pro nás dříve nebyly zřejmé. Jedním z nejdůležitějších rysů při výběru milované osoby je, aby „dostala ven to nejlepší z nás, aby poznala a povzbudila naše nejlepší dovednosti a odradila nás od neřestí.“⁶⁸ Solomon tak nikde nezmiňuje opačný případ, kdy nás druhý může srazit dolů a přimět nás vidět sebe sama jako špatného člověka, protože to nevnímá jako lásku. Pro Solomona láska znamená, že milovaná osoba vždy ví nebo alespoň tuší, co je pro nás dobré.

Láska je vnímána jako dynamický emoční proces, kde je láska „také identita a identita je částečně společný čas.“⁶⁹ Aby ze dvou *já* vyrostla pozoruhodně harmonická syntéza *my*, musí dojít k dlouhému procesu přizpůsobování a vzájemných reakcí. Je tedy jasné, že dynamika lásky vytváří trvalou lásku, která pomáhá k udržení sdílené identity *my*, a její rysy najdeme v péči, ve společně stráveném čase, v intimitě, rovnosti, sobectví a ve vlastnictví, v přátelství a věrnosti, ale i v ubývání lásky a udržování lásky naživu. Každému jednotlivému rysu, jenž pomáhá vytvářet trvalou lásku, se budu jednotlivě věnovat v následujících odstavcích, které usnadní pochopení Solomonova konceptu lásky jako splynutí dvou duší.

Péče. Lásky může být záležitostí sebe sama, ale to, co v lásce definuje, *já* znamená, že se starám o jinou osobu. Péče je základní pouto lásky, určuje to nejdůležitější a obvykle je to nejtrvalejší pouto identity mezi dvěma jednotlivci. Jde nám nejenom o vlastní identitu, ale také o vstřebávání toho druhého. Život nemá smysl kvůli tomu, co

⁶⁵ Tamtéž, s. 239.

⁶⁶ Tamtéž, s. 239.

⁶⁷ Tamtéž, s. 240.

⁶⁸ Tamtéž, s. 249.

⁶⁹ Tamtéž, s. 265.

máme nebo co víme, nebo co jsme sami v sobě, ale proto, že nám na něčem záleží.⁷⁰ Skrze péči o druhého mohu rozvíjet a definovat své vlastní já.

Láska a čas. Láska má svůj časový rozvrh, kterému se nelze vyhnout a ani ho nelze popřít. „Miluji tě“ je pouze krok k začátku tomuto dynamického procesu. Harmonická syntéza *my* je výsledkem dlouhodobého procesu přizpůsobování a vzájemných reakcí. Identita *my* přichází v pozdní fázi lásky.⁷¹ Láska vyžaduje čas a trpělivost vytvoření identity *my*.

Intimita. Intimita není pouhý pocit, ale je to sdílená zkušenost dvou jednotlivců. Skrývá se v ní ochota sdílet své radosti. Orgán intimity, kterým je podle Solomona oko, umožňuje intimní výměnu informací. Pohled je totiž více než ticho, je to přístup k duši jiné osoby a otevírá se tím bezprostřední druh zranitelnosti. Jedná se tedy o okamžitou sdílenou zkušenost toho, co je to láska.⁷²

Rovnost. Romantická láska předpokládá rovnost muže a ženy. Rovnost v lásce je dynamická stejně tak jako intimita. Rovnost požadovaná láskou je částečně i sexuální rovnost. Rovnost znamená, že neexistuje žádná hierarchie ve vztahu. Emoce obou partnerů jsou převzaty stejně vážně, dva lidé jsou stejně závislí i nezávislí, sdílejí své rozhodnutí, své potřeby a jednotlivá přání mají stejný význam. Stejná pozornost a úcta, kterou si dva jednotlivci projevují, jsou způsobeny místem každého partnera a jeho role ve světě.⁷³

Sobectví a vlastnictví. „*Jsi moje/můj*“ znamená, že očekávám skromnost, pozornost, péči, náklonnost. Pocit vlastnictví je přirozenou a normální součástí sdílené identity lásky, i když náš silný smysl po autonomii jednotlivce odolává jakékoli takové představě.⁷⁴

Přátelství. Láska a přátelství mají mnoho společného, zejména rozhodující prvek osobní volby. Je nutné poznamenat, že přátelství není vždy láska a láska nemusí být nutně přátelství, ale rozhodně se navzájem doplňují a posilují. Přátelství uklidňuje a upevňuje lásku. Přátelé nám dávají příklady, ale teprve milenec dodává lásce definici.⁷⁵

⁷⁰ Tamtéž, s. 256-262.

⁷¹ Tamtéž, s. 262-272.

⁷² Tamtéž, s. 272-283.

⁷³ Tamtéž, s. 283-300.

⁷⁴ Tamtéž, s. 300-310.

⁷⁵ Tamtéž, s. 313-323.

Věrnost. Věrnost je v našem jazyce zneužívané slovo. Zaměňujeme totiž věrnost se sexuální věrností. Věrnost jako taková je cnost. Věrnost není věnována člověku, ale především vztahu.⁷⁶

Ubývání lásky a udržování lásky naživu. Láska vydrží, protože je v jistém slova smyslu závazek. Takovým závazkem v lásce je manželství. Manželství se vyvinulo jako vyvrcholení romantiky a manželství je možná jedním z největším zážitků.⁷⁷

Znovuobjevení lásky. V lásce se nevědomky řídíme pravidly lásky, které tvoříme v pozdější lásce. Vyvinuli jsme se na takovou sofistikovanější úroveň moudrosti, že stará očekávání nejsou nic jiného než nostalgie a příjemné vzpomínky.⁷⁸

Robert C. Solomona ve své knize představil koncept lásky, kde byl inspirován starověkým splynutím dvou duší. Ke svazku *my* dojde v lásce skrze romantické role, které nám dovolují nahlédnout do podstaty svého vlastního *já* skrze milovanou osobu. Důležitý je výběr milované osoby. Milovaná osoba nám v tomto láskyplném spojení pomůže dostat ven to nejlepší z nás. Tento dynamický proces vede k trvalé romantické lásce, která se projevuje například péčí, vzájemně stráveným časem, věrností atd. Skrze dynamiku lásky zůstává romantická láska naživu a právě formování vlastní identity skrze druhého není nic jiného než znovuvytvoření vlastní identity.

3.4 Svazek *my*

V předešlých kapitolách byla představena teorie sjednocení, která se jednotlivými autory lišila napříč jejich tvrzeními a odlišným badatelským zkoumáním. Proto v této kapitole nejprve krátce shrnu tvrzení jednotlivých autorů, následně vypíchnu jejich shodu a poté se budu věnovat značným neshodám jednotlivých autorů v pojetí autonomie vlastního *já*, kde se u Roberta Nozicka vyskytne má vlastní námitka a u Roberta Solomona pouze obhájím jeho tvrzení.

Robert Nozick představil svou teorii, která je založena na touze vytvořit s druhým sjednocený svazek *my* na základě svázanosti blahobytů. Neil Delaney vnímá svazek *my* jako určitý druh závazku k druhé osobě, která je podmíněna nejenom touhou být bezpodmínečně milován, kde vyzdvihuje přání péče o druhého a o sebe sama. Robert

⁷⁶ Tamtéž, s. 323-328.

⁷⁷ Tamtéž, s. 339.

⁷⁸ Tamtéž, s. 349.

Solomon vnímá svazek *my* jako splynutí dvou duší, které se utváří skrze romantické role, jež pomáhají vzájemně definovat naše vlastní *já*.

Autoři se vzájemně shodnou na tom, že láska, romantická láska, je založena na touze vytvořit s druhým člověkem svazek *my*. Solomon sice ve své knize nikde výslovně nepíše, že se jedná o touhu, ale vychází z antického splynutí dvou duší, ve které byl inspirován právě Aristofanovou řečí, kde touha hraje svoji zásadní roli.

Viditelnou neshodu autorů jsme mohli vidět především v pojetí svého vlastního autonomního *já*. Robert Nozick popisuje svazek *my* jako schéma tradičního tvaru srdce, které je tvořeno dvěma *já*, kde dva jednotlivci uvnitř smazali hraniční čáru a stali součástí svazku *my*. Toto navržené schéma se liší především v pochopení vlastního *já* u mužů a žen. Pokud by muž měl nakreslit kruh *my* a *já*, tak by nakreslil *my* jako část v kruhu *já*, zatímco žena by nakreslila *já* jako malou část v *my*. Z toho vyplývá, že muž má ve vztahu mnohem víc uchované vnímání svého autonomního *já* než žena. Celou věc Nozick ještě víc zkomplikuje, když píše o tom, že si vztahu máme ponechat vlastní nepodřízenou autonomii. Je tedy jasné, že pokud žena dává přednost svazku *my*, tak si nemůže ve vztahu ponechat nepodřízené autonomní *já*. Domnívám se, že jeho návrh nemůže fungovat ani v jeho tvrzení svázaného blahobytu, kde tvrdí, že nám na druhém záleží. Je tedy jasné, že ženě bude na muži vždy záležet víc, protože muž je součástí *my*, které pro ní znamená mnohem víc než její vlastní zájmy a potřeby. Muž by tak musel vyvíjet mnohem větší úsilí a soustředěnost na utváření svazku *my*.

Neil Delaney naopak popisuje *my* jako federaci států, kde si *já* ponechalo své vlastní hodnoty a spolu s druhým si vytvořili nové hodnoty, které platí v rámci svazku *my*. Delaney ponechal oběma partnerům možnost nepodřízeného *já*, které je součástí *my*.

Robert Solomon je přesvědčen, že autonomní *já* se definuje skrze druhého ve vztahu, který umožní transformaci *já* skrze romantické role a pozvedne naše přednosti a odradí nás od špatných věcí. *Já* je definováno především dvěma milenci, které je součástí svazku *my*. *My* je tak důležitá část mého autonomního *já*. Je nutné zmínit, že pokud se *já* definuje skrze druhého, tak se objevuje námitka, že toho může druhý zneužít a nemusí druhého motivovat, ale naopak demotivovat a srazit mu sebevědomí. Solomon však takový případ nepřipouští, protože to nesplňuje jeho ideál romantické lásky, a proto ve své knize klade důraz na výběr partnera. Pokud se tedy někdo ocitne v situaci, kdy bude druhým demotivován či jinak podceňován, nejedná se o romantickou lásku, ve které by se mohl utvářet svazek *my*.

4 Kritika teorie sjednocení

Nejčastější kritika teorie sjednocení se týká především nově vzniklé identity *my*, která snižuje nebo dokonce zbavuje jednotlivce své vlastní autonomie.⁷⁹ Autonomie je jinými slovy samospráva, svébytnost, nezávislost či funkční samostatnost.⁸⁰ Autonomie tedy znamená nezávislost jedince, který má kontrolu nad tím, co dělá, a nad tím, kým ve skutečnosti je. Autonomní člověk má své vlastní zájmy a hodnoty, jež uznává. V lásce a v jakémkoli vztahu „rozdělujeme mezi *tvými* a *mými* zájmy.“⁸¹

Druhá kritika se týká pohledu na lásku, který říká, že „milovat někoho znamená mít o druhého starost.“⁸² Podle teoretiků je zde vyloučena možnost sebeobětování a sobectví. Tato možnost byla vyloučena tehdy, když se z *mých* a *tvých* zájmů stal jeden zájem sjednocené identity *my*; z *mých* zájmů se staly *tvé* zájmy a z *tvých* zájmů se staly *mé* zájmy.

V následujících kapitolách na vybraných autorech představím jejich kritiku teorie sjednocení, kde Alan Soble kritizuje nejenom nově vzniklou entitu *my* mezi jednotlivci, ale usilovně se věnuje kritice Roberta Nozicka, a to především v jeho návrhu svázaného blahobytu a odcizení práva jednat jednostranně. Filosofka Jeniffer Whitingová přímo nekritizuje sjednocenou entitu *my* jako takovou, ale především péči o sebe, kde navrhuje dva druhy přátelství, ke kterým můžeme přistoupit odlišně. Na závěr představím koncept Marilyn Friedmanové, která odmítá sloučení identity *my* především v heterosexuálním vztahu, kde intenzivně pracuje s obavou ztráty ženského autonomního *já*.

4.1 Alan Soble

Alan Soble se ve své eseji *Sjednocení, autonomie a obavy* zaměřuje zejména na kritiku Roberta Nozicka a jeho pojetí sjednocené teorie lásky. Jeho kritika se týká zejména tří bodů, a to, že milenci tvoří sjednocenou identitu *my*, milenci si odcizují právo, aby každý z nich mohl jednat sám za sebe, a dále se věnuje kritice svázaného blahobytu s milovanou osobou. Soble sám se zaměřuje na vztah mezi autonomií a zájmem, ve kterých ho zajímají způsoby, kde je vyžadovaná vlastní autonomie *x* a *y*. Jinak řečeno „když *x* miluje *y*, *x* si přeje to nejlepší pro *y*, a pokud je schopen, jedná a usiluje o dobro *y*.“⁸³ Když *x* miluje *y*,

⁷⁹ Love: Love as union [online]. 2017 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu>

⁸⁰ Slovník cizích slov [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: www.abz.cz

⁸¹ Love: Love as union [online]. 2017 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu>

⁸² Tamtéž.

⁸³ Soble, A. 1997, „Union, Autonomy, and Concern“, in Lamb, R. E., (ed.) 1997, Love Analyzed, Westview Press, www.ssrn.com, s. 1.

tak si x přeje to nejlepší pro y. Je tedy jasné, že kritikou Roberta Nozicka se snaží potvrdit své tvrzení vztahu mezi x a y.

Nejprve začneme kritikou Roberta Nozicka, kde Soble vidí problém především v Nozickově pojetí intimních hranic, kde Nozick rozlišuje mezi mužským a ženským pohledem na schéma svazku *my*. Mužský pohled chápe *my* jako aspekt sebe sama a ženský pohled chápe sebe jako aspekt *my*. Soble chápe záměr Nozickovy teorie jako vytvoření identity *my* a ztotožnění se s ní jako s rozšířeným *já*; podle Sobla to znamená, že identita *my*, se kterou se obě strany ztotožňují, pak musí oba dva vidět své *já* jako ontologicky sekundární vůči *my*. Tento ontologicky sekundární pohled na identitu *já* podle Sobla tak odpovídá ženskému pohledu, kde na prvním místě je svazek *my*, kterou tvoří část *já*. Rozpor podle něj vzniká právě u druhého případu, a to mužského, kdy osoba vidí aspekt sebe sama a *já* jako neobsaženou v *my*. Jakmile by došlo k rozdělení dvou milenců, tak by bylo zničeno rozšířené *já*, se kterým podle Nozicka ztotožňují pouze ženy. Zatímco u mužů ji lze vytrhnout a vyměnit, aniž by došlo ke zničení většího *já*. Zdá se, že u mužů „neexistuje rozšířené *já*, se kterým by se člověk mohl identifikovat.“⁸⁴ Muž podle Sobla tak vylučuje sjednocení svazku *my*, a tedy i lásku. Milenci se nejenom liší od sebe pojetím autonomie vlastního *já*, ale liší se zejména v pojetí autonomie identity *my*; milující pár je tak neslučitelný s vlastní autonomií *my*.

Pokud je láska touhou vytvořit identitu *my* tak, „jak by mohl existovat prostor pro vlastní nezávislou identitu?“⁸⁵ *Já* obsažené v *my* vidíme jako ontologicky sekundární vůči *my* tzn., že *já* se ponoří do většího *my*. *Já*, které naopak vnímá *my* jako jediný aspekt sebe sama, si naopak zachovává nezávislost právě proto, že se *já* nadále identifikuje se zbývající ontologicky primární nad menší, uzavřenou *my*.⁸⁶ Nezávislost autonomie je zachována pouze u mužů a u žen se jejich nezávislá autonomie utopí v identitě *my*. Soble tímto zdůrazňuje problematiku, kterou popisují v kapitole Svazek *my*; ženy jsou v tomto svazku podřízené svazku *my* a jejich *já* si tak ve vztahu nemůže ponechat svoji nepodřízenost. Právě podřízenost žen ve svazku *my* souvisí s další kritikou Sobla na stranu Nozicka, která se týká odcizeného práva jednat jednostranně, tedy jednat sám za sebe ve vztahu s druhým.

⁸⁴ Tamtéž, s. 7.

⁸⁵ Tamtéž, s. 7.

⁸⁶ Tamtéž, s. 7-8.

Soble dále rozvíjí svoji kritiku na Nozicka, kde Nozick tvrdí, že v nově vytvořené identitě *my* „již některá rozhodnutí nelze učinit bez druhého“⁸⁷ a milenci tak nahrazují vlastní jednostranná rozhodnutí společnými. Soble namítá, že pokud tomu tak doopravdy je, tak „dochází ke zmenšení autonomie jednotlivce.“⁸⁸ Odpověď, že mohou existovat některé důležité věci, o kterých se musí jeden milenec rozhodnout, aniž by se poradil s druhým či navrhnutý postup střídavého řešení, podle Sobla problém neřeší.⁸⁹ Neexistují žádná společná rozhodnutí, kde jak tvrdí Nozick: „dva samostatní jedinci se rozhodují střídavě pro oba, přičemž každá odlišná osoba vykonává plnou autonomii způsobem tenisu, tedy tam a zpět.“⁹⁰ Soble proto říká, že ve vztahu je vždy jeden s podřízenější autonomií a ten i při střídavém rozhodování nemusí rozhodnout pro své vlastní dobro.

Nozick se problému, který je zmíněný v předchozím odstavci také věnoval a navrhl, že „v těchto případech každý potřebuje druhého, aby se podřídil společné vůli a společnému dobru sjednoceného *my*.“⁹¹ Tím podle Sobla podkopává svou myšlenku, že každý potřebuje nepodřízeného druhého. Na povrch pomoci rozlišení vztahu muže a ženy k identitě *my* vyplývá, že bude více podřízena společným rozhodnutím žena než muž. V mnoha rozhodnutích převažuje pohled jedné strany; muži jsou tedy v lepší pozici, protože vidí *my* jako aspekt sebe sama a naopak ženy, které jsou podřízenějšího typu vidí sebe jako aspekt *my*.⁹² Výše uvedené tvrzení Sobla pouze potvrzuje, že je pravděpodobné, že to budou právě častěji ženy než muži, které se podrobí vůli druhého partnera a společnému dobru identity *my*.

Další kritika se týká především svázanosti blahobytu, kde je ústřední kritikou především premisa, že „váš vlastní blahobyt je svázán s blahobytem někoho, koho milujete,“⁹³ znamená pro Nozicka spojení lásky a zájmů, kde pomocí svazku dochází k rozšiřování blahobytu *my*. Soble klade důraz na dokončení myšlenky „...nebo něčeho, co milujete,“⁹⁴ protože „skutečnost, že blahobyt x je svázán s blahobytem milovaného y, kde to může být neživá věc, ukazuje, že je to starost, která je společná pro všechny

⁸⁷ NOZICK, R. 1989, „Love's Bond“, v časopise *The Examined Life: Philosophical Meditations*, New York: Simon & Schuster, s. 71.

⁸⁸ SOBLE, A. 1997, „Union, Autonomy, and Concern“, in Lamb, R. E., (ed), 1997, *Love Analyzed*, Westview Press, www.ssm.com, s. 8.

⁸⁹ Tamtéž, s. 8.

⁹⁰ Tamtéž, s. 9.

⁹¹ Tamtéž, s. 9.

⁹² Tamtéž, s. 9.

⁹³ NOZICK, R. 1989, „Love's Bond“, v časopise *The Examined Life: Philosophical Meditations*, New York: Simon & Schuster, s. 70.

⁹⁴ Tamtéž, s. 70.

lásky.⁹⁵ Společným zájmem je starost o druhého, kde podstatnou částí tohoto zájmu je starost, nikoli druhá osoba.

Společné blaho „x a y nezanechává žádný logický prostor proto, aby x propagovalo dobro y pro sebe, nezávisle na tom, jak tyto činy nutně ovlivňují dobro x.“⁹⁶ Nozick tak podle Sobla vnesl vyšší kvalitu zájmů, protože x pomáhá y s péčí a pohodlím, a to samozřejmě není nutně sobectví; tj. něco, co přesahuje vlastní zájem.⁹⁷ Když jedna osoba miluje druhou, tak jedna pomáhá té druhé nejenom s péčí, ale také s těžkostmi, které život přináší. To ovšem neznamená, že Soble souhlasí se svázaností blahobytu dvou jednotlivců.

Blahobyty x a y jsou spojeny dohromady, takže vše, co dělá x, které ovlivňuje blaho x, ovlivní také blaho y. Soble proto říká, že „rozhodnutí musí být konzultována, aby mohli mezi sebou dva jednotlivci navzájem chránit své vlastní zájmy.“⁹⁸ Směřování k nejvyššímu společnému zájmu x a y může občas dovolit nebo dokonce vyžadovat sebeobětování na straně x, bude to také umožňovat, nebo dokonce vyžadovat sobectví na straně y. Ovšem „oběť a sobectví nejsou ve správném sjednocení,“⁹⁹ protože pokud by zájmy x a y byly spojeny dohromady, pak je od samého začátku nemožné hovořit o tom, že x obětuje své dobro pro dobro y nebo o tom, že x sobecky propaguje své vlastní zájmy na úkor y. Ze stejného důvodu je nemožné hovořit o dobru, které je primárně x a y.¹⁰⁰ Blahobyty x a y nemohou být svázány, protože x a y se liší v pojetí sobectví, které hraje zásadní roli v každém rozhodování páru. Zde se znovu objevuje problém autonomie jednotlivce, ve které má vždy jeden návrh.

Soble se navíc domnívá, že pokud blahobyty vyžaduje nezávislost toho druhého, tak skutečnost, že autonomie je součástí dobra člověka, vytváří potíže pro jakýkoli jednotný názor. „Sjednocené *my* vyžaduje opuštění autonomie, aby mohla jednostranně rozhodovat, x se nemůže zajímat o důležitou součást dobra y, jmenovitě o autonomii y.“¹⁰¹ Soble dochází k názoru, že láska a autonomie jednotlivce je neslučitelná s láskou.

⁹⁵ SOBLET, A. 1997, „Union, Autonomy and Concern“, in Lamb, R. E., (ed), 1997, *Love Analyzed*, Westview Press, s. 12.

⁹⁶ Tamtéž, s. 12.

⁹⁷ Tamtéž, s. 12.

⁹⁸ Tamtéž, s. 13.

⁹⁹ Tamtéž, s. 14.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 14-15.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 15

Podle něj „podstupujeme obtížný proces, který se ujímá úkolu oddělit se od rodičů a dalších mocných významných osob právě proto, abychom se stali vlastní osobou. Proč bychom chtěli opustit ovoce této obtížné a vyčerpávající práce tím, že se znovu usadíme v rámci sjednocené identity *my*?“¹⁰² Ve sjednocené lásce podle něj neexistují dvě osoby, které se o sebe skutečně zajímají, ale existuje pouze jedna rozšířená identita *my*, jež se stará sama o sebe. Sjednocení a starost jsou neslučitelné, a proto je „nemůže kombinovat žádná teorie lásky.“¹⁰³ Představa romantického sloučení dvou jednotlivců je protikladem k autonomii vlastního *já*, protože nově vytvořená identita *my* zničí autonomii jednotlivce. Soble tak zastává názor, že samostatnost je mnohem lepší stav existence, než sloučení do sjednocené identity *my*.

4.2 Jennifer E. Whitingová

Jennifer E. Whitingová v eseji *Neosobní přátelé* chce odstranit námitky a podpořit morální přijatelnost jeho zaujetí vůči přátelům v rámci péče o sebe v rámci Aristotelova ideálu. Podle Whitingové máme důvody pro péči o sebe, jsou to důvody, které se liší v pochopení zájmů. Zvláštní zájem předpokládá totožnost subjektu a předmětu zájmů, a je tedy na místě tuto totožnost odůvodnit tím, že „mají zvláštní zájem o ostatní, kterým jsou v určitých zvláštních vztazích – jejich rodiče, děti, přátelé a milenci.“¹⁰⁴ Mezilidské vztahy pro Whitingovou vykazují formu zvláštního zájmu, který nepředpokládá osobní identitu, proto se domnívá, že existují dva modely přátelství.

První model přátelství je odvozen z premisy, že „zájem o druhého je oprávněný, protože je jako starost o sebe (v těch ohledech, ve kterých jsou obavy o sebe oprávněné).“¹⁰⁵ Zde vyplývá, že náš zájem o naše přátele je jako zájem o něco, co prostě máme, a ne něco, co připouští nebo vyžaduje ospravedlnění. Je nutné, dodat, že u tohoto modelu je přátelství spíše vysvětleno než odůvodněno. Takové přátelství nazývá „hrubé přátelství“, které rovněž odpovídá „hrubé“ starosti o sebe samého.¹⁰⁶ Zajímám se o druhého, protože můj zájem a pohoda druhého, může ovlivnit i moji pohodu v rámci našeho přátelství. Jednoduše řečeno je v takovém přátelství na prvním místě přítel a poté jsem *já*.

¹⁰² Tamtéž, s. 19

¹⁰³ Tamtéž, s. 20

¹⁰⁴ WHITING, J. E., 1991, „Impersonal Friends“, *Monist*, 74, s. 3

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 6.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 7.

Druhý model přátelství, který odpovídá Aristotelovskému pojetí přátelství: „starost o sebe sama je oprávněná, protože je jako starost o druhého (v těch ohledech, kde je oprávněná starost o druhého).“¹⁰⁷ V tomto přátelství je starost o naše přátele zpočátku odůvodněna určitými rysy osob, o které se staráme.¹⁰⁸ Zájem a starost o sebe je oprávněná stejným způsobem, jako je oprávněná starost o přátele. Tento model přátelství říká, že se nejprve starám sama o sebe, protože moje pohoda, může ovlivnit pohodu mého přítele; na prvním místě jsem nejprve já a poté můj přítel.

Abychom dosáhli rovnosti mezi starostí o přátele a starostí o sebe, navrhuje Whitingová dvě strategie. První strategii nazývá obecnou strategií. Tato obecná strategie znamená, že charakterové vlastnosti nás odlišují od sebe navzájem a některé vlastnosti jsou důvodem ke znepokojení pro kohokoli jiného, kdo ani nemusí být zahrnut v daném přátelství. „Stejně jako každý z nás může mít stejný důvod k respektování lidskosti u ostatních, a jaký musí respektovat lidstvo v nás, tak takový důvod může mít i filosof pro pěstování filosofických úspěchů u ostatních, kteří toho mohou dosáhnout, musí pěstovat filosofický úspěch v sobě.“¹⁰⁹ Tento druh přátelství má v sobě cnotný charakter přítele. V takovém přátelství můžeme čerpat ze vzájemného poučení.

Aristoteles si podle Whitingové myslí, že v postoji cnotné osoby k sobě samému je něco zvláštního, co z ní činí normativní paradigma jejího přístupu k přátelům.¹¹⁰ Cnotná osoba má mít nezainteresovanou náklonnost k sobě jako k určitému druhu osoby, proto cnotná osoba a členové skupiny jsou odhodláni ke stejným obecným cílům, jsou schopni zaujmout vůči sobě stejné postoje, jaké k sobě zaujmou ostatní členové skupiny. Pokud členové takové skupiny sdílejí stejné obecné cíle, mohou zaujmout stejný postoj k cílům toho druhého, jaký zaujímají ke svým vlastním cílům. Nemusí se spoléhat na zprostředkující se touhy motivace jednat jménem toho druhého, i když takové touhy mohou být samozřejmě motivovány jejich oceněním okolností toho druhého.¹¹¹ Dobro mých přátel je dobré pro mě, ale i pro ně, a to nezávisle na jejich vztahu ke mně, na tom mi náhodou záleží; proto by mě to mělo zajímat. Můžu požadovat cíle svých přátel stejným způsobem, jakým požaduji své vlastní cíle, ale pouze pokud na ně myslím jako na nezávislé zboží, a ne jako vlastní.¹¹² Takový přístup může vést k jistým výhodám.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 6.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 7.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 8-9.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 14.

¹¹¹ Tamtéž, s. 21.

¹¹² Tamtéž, s. 10.

Pokud se ztotožním se svým závazkem k těmto uznávaným hodnotám, může loajalita mých přátel ke mně ve skutečnosti vyžadovat, aby mi moji přátelé připomněli, co si myslím o životě a za čím si v životě stojím, aby mě zachránili ve chvílích slabosti nebo v životním rozptýlení a tak dále. To jsou výhody, které mohou pramenit z tohoto obecného přátelství. Právě tato „zvýšená znalost může zvýšit můj zájem o jinou osobu se stejným způsobem, jako může zvýšit můj zájem o aktivitu nebo hudební dílo.“¹¹³ Whitingová je však v tomto směru opatrná a upozorňuje, že tento přístup mi může zabránit povšimnutí stejně hodnotných konkurentů dané osobě či věci. Podle ní je však zcela běžné, že pokud máte zájem o danou osobu, zajímáte se také o její zájmy. Samozřejmě, že tak můžete přehlédnout konkurenční osobu, která by se k vám mohla hodit víc, nebo přehlédnout umělecké dílo, které by se vám třeba líbilo mnohem víc, ale jisté podle Whitingové je, že pokud máte přátele, se kterými trávíte čas, nebo se vám někdo líbí a chcete projevit zájem o danou osobu, začnete se přirozeně zajímat o zájmy druhé osoby, protože vás zajímá daná osoba, staráte se o to, co má druhá osoba ráda atd. Tato myšlenka přátelství, kde hraje svou roli loajalita, zájem a starost o druhého se však liší od druhého pojetí strategie.

Druhá strategie se připisuje k Aristotelovi a Whitingová ji nazývá strategií egocentrickou. Tato strategie vyžaduje, abychom dobro druhého považovali za dobro svého vlastního dobra. To nám umožňuje představovat si starost o druhé jako rozšíření sebeobrany.¹¹⁴ Jedním z důvodů, aby se zacházelo s dobrem jako s částí mého vlastního *já*, je odlišit takové dobro od případu, kdy dobro druhého je jednoduše prostředkem k mému vlastnímu dobru, a předpokládá se, že je třeba přikládat dobru toho druhého nezávislou hodnotu. Takový přístup v zásadě neodkazuje na to, že druhý je součástí mého dobra a vede k nějakému obecnému směru. To, co dělá z něčeho součástí mého dobra, je skutečnost, že si toho vážím pro sebe; tím se zachová egocentrická strategie.¹¹⁵ Lze tak i říct, že dobro druhého je součástí mého vlastního dobra.¹¹⁶ V tomto přátelství jsou rozhodující nároky jednotlivce, které postupně přecházejí na přítele či celou skupinu. Whitingová říká, že „tento Aristotelický přístup k přátelství vyžaduje nejen to, aby si přátelé byli cnostně podobní, ale také to, že každý miluje cnosti druhého a snaží se těžit

¹¹³ Tamtéž, s. 24.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 9.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 9.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 4.

ze cnostní toho druhého,¹¹⁷ a takové přátelství podle ní podporuje koloniální přístup,¹¹⁸ kde právě tento koloniální přístup přátelství dvou či více lidí mohl znamenat jistou kritiku teorie sjednocení.

Whitingová se sice nikde výslovně nevyjadřuje proti sjednocené teorii lásky, ale pokud bychom to na ni měli vztáhnout, bylo by to právě ve smyslu egocentrického přístupu k přátelství. V egocentrickém přátelství jde o to, že pokud může být část mě taková, že zájem o dobro mých přátel je ve skutečnosti pouze rozšířením zájmu o mě, tak to znamená, že nám vůbec nejde o toho druhého, ale jde nám především o sebe sama. *Já* jsem v takovém přátelství, kde se snažím za pomoci druhého rozšířit sebe. Toto by mohlo odpovídat třeba Solomonově pojetí vlastní autonomie, která se definuje skrze druhého. Pro teorii sjednocení láska znamená být „někoho/něčí“ součástí a v tomto případě egocentrického přátelství tomu tak je. Whitingová nikde nepíše o tom, že sjednocení v lásce je špatné a ani že láska je morálně špatná, ale teorie sjednocení pro ni nejspíš špatná je, protože dochází k osídlování identity a zájmů druhého. Mé vlastní dobro a úspěch je přisuzován druhému a dobro a úspěch druhého je přisuzován mému vlastnímu *já*. V takové formě přátelství nedochází k odlišení dvou jednotlivců od sebe navzájem a to znamená utlačování autonomie pojetí svého vlastního *já*.

Jennifer Whitingová vykreslila dvě strategie přátelství, a to obecnou a egocentrickou strategii přátelství. Obecná strategie přebírá jisté charakterové hodnoty přítele a starost o druhého, kde je tato starost o druhého stejného druhu jako starost o sebe. U egocentrické strategie se Whitingová obává, že může jít o formu kolonizace druhého, protože pokud oceňování dobra druhého znamená oceňování mého vlastního dobra, tak to pro ni znamená kolonizaci osobní identity a zájmů jednotlivce.

4.3 Marilyn Friedmanová

Profesorka Marilyn Friedmanová se ve své eseji *Romantická láska a osobní autonomie* zaměřuje na romantickou heterosexuální lásku, kde odmítá sloučení dvou jednotlivců do samostatné identity *my*. Domnívá se, že mohou existovat jisté formy sloučení s jinou osobou, které nezahrnují nijak zvláštní lásku a osobní vztah; například se může jednat o jistou formu solidarity na pracovišti.¹¹⁹ Lidé se totiž podle ní od sebe liší natolik, že nemůže dojít ke sloučení do jedné fungující identity *my*.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 13.

¹¹⁸ Koloniální přístup je myšlen jako snaha o nadvládu druhého, převzetí kontroly nad druhým.

¹¹⁹ FRIEDMAN, M. A., 1998, „Romantic Love and Personal Autonomy“, *Midwest Studies in Philosophy* 22, s. 162-163.

Toto tvrzení vysvětluje tak, že „lidská *já* jsou ztělesněná *já* a jejich distribuce se obvykle, i když ne nutně řídí demokratickým principem: jedno tělo, jedno *já*.“¹²⁰ Charakter a hodnoty jedné osoby není totožný s charakterem a hodnotami osoby druhé. Velmi často se stává, že partneři mají odlišná povolání a na různé situace se jejich reakce liší, a to i přes romantickou lásku, kterou spolu dva jednotlivci sdílejí. „Sloučení identit je více než pouhé sdílení aktivit nebo zájmů,“¹²¹ proto nemůže dojít ke sloučení dvou odlišných identit. Friedmanová tak vyvíjí silnou tendenci uchovat autonomní *já*, které podle ní nemůže být autonomní ve svazku *my*.

Ačkoliv se Friedmanová inspirovala Delaneyovým návrhem romantického vztahu jako federaci států, kterou potvrzuje svoji strategií nepodřízeného *já*, tak podle Friedmanové se dvě osoby mohou věnovat svým potřebám jako pár, ale také jako dva jednotlivci. Pro Friedmanovou je důležité, aby každá osoba ve vztahu byla „samostatným *já* s vlastními schopnostmi vykonávat akce.“¹²² Samostatnost ve vztahu obvykle pomůže uchovat zachování individuality a oddělené sobectví, jedná se tedy především o federaci sebe sama.

Důležitým předpokladem pro Friedmanovou je, že osobní autonomie je dobrá a chápe ji jako osobní samosprávu, také jako sociální kompetenci, kde jedinec je „socializován, aby se choval jako jeden z ostatních *já*, s charakterem a identitou, kterou může představovat jen pro sebe, pokud jde o dostupné zdroje pro reprezentaci.“¹²³ Friedmanová má proto silné obavy, že právě sloučená identita v romantickém vztahu potlačuje či snižuje identitu jedné osoby i při posílení autonomie osoby, kterou miluje. Existují různá sloučení, která mohou podpořit naši samostatnost, naše sebepoznání a podpořit naše schopnosti jednat efektivně s ostatními, ale také jsou romantická sloučení, jež snižují naši autonomii jako jednotlivce.¹²⁴ Tímto sloučením, které snižuje naši samosprávu, Friedmanová myslí sloučení do entity *my*.

Friedmanová souhlasí s tím, že „láska může podporovat sebepoznání, kompetenci potřebnou pro samostatnost jednotlivce.“¹²⁵ Lidé se tak díky lásce mohou poznat lépe než kdy jindy, a to právě díky svému partnerovi, který může upozornit na naše klady a zápory, a i my sami se můžeme začít pozorovat v jistých reakcích. „Potvrzující láska tak může

¹²⁰ Tamtéž, s. 163.

¹²¹ Tamtéž, s. 163.

¹²² Tamtéž, s. 166.

¹²³ Tamtéž, s. 169.

¹²⁴ Tamtéž, s. 170.

¹²⁵ Tamtéž, s. 176.

zvýšit míru mého pozorného zaměření se na sebe.“¹²⁶ To ovšem ale podle Friedmanové nevylučuje, že jedna osoba může být dominantnější než druhá. Zde opět vyplývá na povrch dominance mužů vůči ženám ve společném vztahu.

Láska „je ovlivněna tradicemi, praxí a sociálními a politickými institucemi.“¹²⁷ Kam Friedmanová řadí i genderové normy, kde jednou z těchto norem je sloučení identit, které je vnímáno jako znevýhodňování žen.¹²⁸ Friedmanová má dvě varianty k pojetí vlastní autonomie žen buď si ženy dostatečně neváží své vlastní autonomie, nebo ženy berou za důležitější budování vztahu a ne budování vlastní autonomie.

Zdá se, že ženy jsou ve vztahu mnohem zranitelnější než muži. Nicméně mnoho žen prohlašuje, že udržování vztahu je pro ně důležitější než hledání osobní autonomie.¹²⁹ Je možné, že se žena cítí naplněna prostřednictvím vztahu a uspokojováním potřeb, tužeb a cílů druhé osoby. Žena tak žije prostřednictvím autonomních aktivit svého milence. Friedmanová přichází postupně k tvrzení, že „žena, která si více váží svých vztahů, než aby si cenila své vlastní autonomie, a která svou péči věnuje udržování romantického vztahu, se koneckonců stává sama sobě autonomní.“¹³⁰ Klíčovým bodem je, že někdo může být autonomní, aniž by vědomě hledal, nebo se dokonce staral o samotnou autonomii jako hodnotu.¹³¹ Ženy, které kladou důraz na romantickou lásku, také potřebují určitou míru autonomie ať už skrz partnera, nebo skrz sebe. Jedná se tedy především o federaci sebe sama, ne federaci svazku *my*.

Marilyn Friedmanová tvrdí, že sjednocení ve vztahu bychom měli chápat jako federaci sebe sama. Jakmile uvidíme druh této federace, můžeme vidět autonomii jednotlivců, kde se mohou dva lidé navzájem povzbuzovat. Starost jí dělá možnost snížení autonomie žen ve svazku *my*. Podle ní existují dvě ženy, a to ženy, které si neváží osobní autonomie nebo ženy, které upřednostní trvání vztahu před hledáním osobní autonomie. Nakonec dochází k závěru, že ženy, které upřednostní vztah, mohou naplňovat sebe sama skrze splněné cíle svého partnera a stávají samy sobě autonomní.

¹²⁶ Tamtéž, s. 176.

¹²⁷ Tamtéž, s. 173.

¹²⁸ Tamtéž, s. 173.

¹²⁹ Tamtéž, s. 175.

¹³⁰ Tamtéž, s. 178.

¹³¹ Tamtéž, s. 178.

4.4 Autonomie vlastního já

V předešlých kapitolách byla na vybraných autorech představena kritika teorie sjednocení, kde se jednotliví autoři věnovali především autonomii vlastního *já* ve svazku *my*. V následujících odstavcích krátce shrnu jejich jednotlivá tvrzení, kde si občas dovolím vyzdvihnout své námitky. Nejprve se budu věnovat Alanu Sobleovi, následovat budou filosofky Jennifer Whitingová a na závěr Marilyn Friedmanová.

Alan Soble se ve své filosofii vztahů soustředí na zájem *x* a *y*, kde si *x* přeje to nejlepší pro *y* a *y* si přeje to nejlepší pro *x*. Cílem jeho práce je tak nejenom zájem *x* a *y*, ale také autonomie jednotlivce ve vztahu. Pomocí intenzivní kritiky Roberta Nozicka se snaží dokázat, že svazek *my* a autonomie jednotlivce nemá s romantickou láskou nic společného. Ve svém závěru dokonce tvrdí, že bychom neměli chtít vytvářet svazek *my*, kde se budeme přizpůsobovat druhé osobě.

Zdá se, že Soble chce tak moc dokázat, že svazek *my* a autonomie jednotlivce nemohou jít spolu v ruku v ruce, že zapomněl na hodnoty a tradice, které se dlouhou dobu ve vztahu vyvíjely. Zapomněl na to, že nejenom druhá strana má hlas, ale také zapomněl, že člověk je sociální tvor, který zkrátka může chtít patřit do společnosti, že člověk chce patřit k někomu, kdo naopak může patřit k němu. Z jeho závěrečných slov totiž jasně vyplývá, že by se raději nesdružoval a neslučoval s nikým. Zároveň pokud navrhuje lásku jako jistý druh zájmu, kde si *x* přeje to nejlepší pro *y* a *y* si přeje to nejlepší pro *x*, není snad tato forma zájmu také formou či součástí nějakého vztahu, nějakého závazku? Přece i v tomto případě mohu upřednostnit radost druhého, nad svým vlastním štěstím. Péče o druhého je něco, co dva lidi spojuje dohromady a někdy také přináší své oběti na úkor autonomie vlastního *já*, tak tomu je i s prožíváním štěstí druhého. Skrze prožívání štěstí i neštěstí druhého se potvrzuje naše vlastní autonomie, protože jsme se s druhým rozhodli být, sdílet s druhým své myšlenky, plány, životní události, a to ať už ve formě sloučení s druhým, které by jedna teorie nazvala svazek *my* a druhá strana, konkrétně Soble, by takový vztah nazval jako zájem o druhého, kde si pro druhého přejete to nejlepší.

Naopak Jennifer Whitingová kritizuje pojetí autonomie vlastního *já* v pojetí péče o sebe. Ve své eseji vykreslila dvě strategie přátelství, a to obecnou a egocentrickou strategii, kde především egocentrická strategie tvoří hlavní část kritiky teorie sjednocení. Obava vzniká především v kolonizaci autonomie vlastního *já*, kde nejenom přebíráte některé charakterové hodnoty druhého, ale druhého stavíte na stejnou úroveň jako sebe, mnohdy i nad sebe sama. Dochází tak k postupné nadvládě druhého.

Whitingová se u egocentrické strategie obává, že může jít o formu kolonizace druhého v případě, kdy oceňování dobra druhého se stává oceňováním mého vlastního dobra. Zde si dovolím pouze poznamenat, že se mi celá tato kritika zdá poněkud vyhocená. Mnoho autorů, kteří zastávají teorii sjednocení, by si dovolili nesouhlasit; pokud ve sjednoceném svazku *my* má jeden tendenci ovládnout druhého nejedná se v tomto případě o romantickou lásku či o přátelství. Bylo by ovšem velmi naivní připustit, že se s takovými situacemi nemůžeme v životě setkat, nicméně závěr zůstává stejný; autoři teorie sjednocení by takovou formu lásky a přátelství nepovažovali za sjednocenou identitu, kterou nazývají svazek *my*, a nejedná se ani o kolonizaci druhého, protože dva jednotlivci chtějí být veřejně vnímáni jako pár. V tomto ohledu je jasné, že úspěch jednotlivce, může být veřejností oslavován a oceňován jako úspěch páru. Dva jednotlivci se ve vztahu motivují a navzájem skrze druhého realizují své *já*, své sny; úspěch jednoho, je tak částečným úspěchem i toho druhého.

Marilyn Friedmanová se domnívá, že nově vzniklá identita *my* neexistuje, ale připouští, že existují různé formy sloučení na základě solidarity a kompromisů. Marilyn Friedmanová byla inspirována návrhem Delaneyeho, který přirovnal touhu vytvořit svazek *my* k federaci států. Friedmanové však jde o federaci sebe sama, tedy vlastního autonomního *já*. Chce totiž zachovat nezávislost autonomního *já*, kde *já* myslí na svoji vlastní samosprávu. Důležitá je také její kritika heterosexuální lásky, kde mluví s obavou o ženské autonomii, která bývá ve vztahu velmi často podceňována. Nakonec ale dochází k závěru, že se žena může realizovat za pomoci vztahu s mužem a stává se tak sama sobě autonomní.

Je však nutné podotknout, že když Friedmanová mluví o osobní autonomii jako vlastní samosprávě sebe sama a svojí možné reprezentaci, tak se zdá, jako by zapomněla, že právě socializovaná identita je ovlivněna prostředím, ve kterém vyrůstá, žije a bude žít. V případě dvou osobní identit ve vztahu, jež na sebe myslí, jako na vlastní samosprávu vyplývá na povrch otázka: „Jak budou tyto dvě identity společně něco budovat?“ Tyto dvě identity vnímají svazek *my* jako pouhou shodu interakci milenců. Takový vztah poté není nic jiného než smluvní dohoda, kde jsou dva jednotlivci vnímáni veřejností jako pár, ale uvnitř vztahu jsou to jenom dva sólisté.

5 Udržitelnost svazku *my*, aneb trvalá láska

Nyní se dostáváme k nejdůležitější pasáži celé této práce, kde bude postupně vycházet na světlo udržitelnost svazku *my*. Svazek *my* je založen na touze sjednotit se, spojit se

s druhým. Tento svazek, který byl představen v kapitole Teorie sjednocení, by měl vést k trvalé lásce. Proto se budu opět věnovat jednotlivým návrhům Roberta Nozicka, Neila Delaneyeho a Roberta Solomona, kde u každého budu hodnotit, proč a za jakých podmínek je jejich návrh sjednoceného svazku *my* udržitelný a za jakých podmínek nikoli.

Samotný návrh Roberta Nozicka v rámci teorie sjednocení se mi nejeví jako udržitelný a nemůže tak vést k trvalé lásce. Jakmile Nozick představil schéma *my*, kde dominantní roli ve vztahu představují muži, vyplynula na povrch otázka, jestli se skutečně jedná o nové pojetí romantického vztahu. Vykreslil zde totiž muže, který stále stojí jako hlava rodiny. Jakákoli další argumentace v oblasti nepodřízeného *já*, o kterou se Nozick později snaží, se mi jeví jako zbytečná a bezúčelná. Nevím, jak si má žena uchovat nepodřízenou autonomii, když je vlastně už předem vykreslená jako ta, která se podřídí svazku *my*. Nenacházím ani vysvětlení, jak si žena nepodřízenou autonomii uchová, či vytvoří. Jeho argumentace je slabá a zmatečná. Vztah u Roberta Nozicka může vést k trvalé lásce skrze svázanost vzájemného blahobytu, ale ten ovšem nemění nic na tom, že ve vztahu je pánem muž. Jeho koncept svazku nevidím jako udržitelný a nevede k trvalé lásce. Zachránit Nozickovu teorii by snad mohl návrh Marilyn Friedmanové, která říká, že žena se může stát autonomní právě díky vztahu, který pro ni má takový význam, že právě skrze tento vztah dochází k jejímu vlastnímu uspokojování a naplňování jejích vlastních potřeb.

V případě spojení těchto dvou návrhů, by mohl vzniknout fungující svazek *my*, který by mohl vést k trvalé lásce. Marilyn Friedmanová tak dodává Nozickově teorii nový smysl a pohled na věc v oblasti ženského pohledu na lásku a fungování ve svazku *my*. V takovém případě by kritika nadvlády muže byla zcela zbytečná, protože se žena formuje skrze jeho aktivity. Svázanost jejich blahobytu se tak ovlivňuje navzájem. Úspěch muže, znamená úspěch ženy a to ženě v tomto případě stačí. V takovém nově vytvořeném svazku jsou dva autonomní jednotlivci, kteří podléhají svázanosti blahobytu a mohou být veřejně vnímáni jako pár.

Teorie sjednocení, kterou představil Neil Delaney, nabízí poněkud střízlivý pohledu na lásku, kde uznává autonomii jednotlivce a přitom nezapomíná na péči a starost o druhého. Delaney spojuje dva jednotlivce nejenom po psychické stránce, ale také po fyzické. Udržitelnost vidím v jeho pojetí svazku *my*, kde je svazek *my* popsán

jako federace států, kde si autonomní *já* ponechá své vlastní hodnoty a spolu s druhým vytvoří nové hodnoty fungujícího svazku *my*.

Já si tak ponechá nejenom své vlastní hodnoty, ale *já* je také obohaceno o hodnoty svazku *my*, které jsou součástí *já*. Úskalí vidím ve spojení s druhým v rámci bezpodmínečné lásky, která je podle něj ideálem romantického vztahu a je jakýmsi závazkem k druhému. Tento závazek, který je v podstatě přáním o pokračování péče a starosti o druhého, ukazuje, že láska v jeho pojetí má smysl pro pokračování i v časech, které nemusí být pouze radostné. Pokud milovaná osoba těžce onemocní, trpí tak nejenom nemocný, ale i druhý. Ačkoliv za mě závazek péče může vést k trvalé lásce, tak stále nevím, jak se k takovému závazku péče a starosti o druhého má postavit jedinec, který se dívá na milovanou osobu, která je např. ve vegetativním stavu. Nevím, jaký účel zde plní závazek péče a starosti, když je jeden postaven do bezbranné situace, kdy se musí dívat na utrpení milované osoby. Delaney samozřejmě argumentuje, že bezpodmínečná láska se formuje pouze v aktivním vztahu, ale v takovém případě nejde o aktivní vztah, jde pouze o zachování závazku, který osoba ve vegetativním vztahu není schopná opřevzat.

Silně udržitelnou koncepci svazku *my* vnímám u Roberta Solomona, protože věnuje dostatečný čas existenci *já*, která se formuje skrze milovaného. V jeho pojetí romantické lásky se mohou dva jednotlivci navzájem motivovat k lepším výkonům v osobním i pracovním životě. Jednotlivci mohou sami sebe vidět v lepším světle skrze druhého. Solomon klade dostatečný důraz nejenom na volbu partnera, ale také klade důraz na trpělivost v rámci svazku *my*, který se podle něj postupně vyvíjí skrze jednotlivé prvky dynamické lásky. Jeho kniha, v níž představuje vlastní návrh svazku *my*, je nejenom propracovaným filosofickým dílem, ale je také jakýmsi návodem, jak může člověk dojít k trvalé lásce.

6 Závěr

Ve své práci jsem představila moderní pojetí lásky jako teorie sjednocení, které vede k vytvoření nové identity ve světě. Touha spojit se s druhým do sjednoceného svazku *my* má své kořeny u Platóna v dialogu *Symposion*. U jednotlivých autorů (Robert Nozick, Neil Delaney a Robert Solomon) byly představeny jejich návrhy pro vytvoření svazku *my* a za pomoci autorů (Alan Soble, Jennifer Whitingová a Marilyn Friedmanová) byla představena kritika této teorie sjednoceného svazku *my*, která se týkala především podkopávání autonomie vlastního *já*.

Tři odlišní autoři, tři odlišné koncepty lásky, tři odlišné pojetí *já*, které spojuje touha po sjednocení do svazku *my*, to vše bylo představeno v předchozích kapitolách. Před samotným shrnutím o udržitelnosti svazku *my* si pouze dovolím malé shrnutí jednotlivě zmíněných konceptů lásky u daných autorů. Robert Nozick nabídl pohled na lásku v rámci svázanosti blahobytů jednotlivců, kteří vzájemně touží vytvořit s druhým svazek *my*. Závazek k druhé osobě, který je podmíněn touhou být bezpodmínečně milován s přáním péče o druhého a sama sebe v rámci svazku *my*, nám nabídl Neil Delaney. Robert Solomon vyzdvihl romantický svazek *my* skrze síť romantických rolí, které pomáhají vzájemně definovat naše vlastní *já*.

Jednotlivé námitky ze stran autorů v kapitole Kritika teorie sjednocení a mé vlastní námitky mi posloužily k posouzení udržitelnosti svazku *my*, kde jsem využila kritického myšlení spolu s osobní zkušeností. Došla jsem k závěru, že samotný návrh na svazek *my* u Roberta Nozicka není udržitelný, a to hned z několika důvodů. Jeho schéma *my*, které se liší u žen a mužů, ukázalo, že muži nevnímají *my* jako aspekt sebe sama, ale naopak ženy vnímají *my* jako aspekt sebe sama. Z toho vyplývá, že ženy jsou tak ve vztahu podřízenější autoritě mužů ve svazku *my*. Dále Nozick navrhl, že si ve vztahu mají oba dva ponechat své autonomní nepodřízené *já*, a to bez jakéhokoli dalšího návrhu jak si toto autonomní *já* ponechat či vytvořit. Proto si pokládám otázku, jak si mají nepodřízené *já* ve vztahu ponechat ženy? Nozick se pokusil o staro-nový koncept lásky, kde je ve vztahu pánem muž. Naději jeho koncepci však může dodat právě kritika filosofky Marilyn Friedmanové, která se soustředí na autonomii ženského *já* v heterosexuálním vztahu.

Pokud by se spojil Nozick společně s Friedmanovou vytvořili by společně vcelku velmi udržitelnou koncepci lásky. Friedmanová ve své eseji navrhla, že žena může i ve vztahu formovat a mít své nepodřízené *já*, které se formuje skrze vztah a péči o vztah.

Žena je tak sice podřízená muži a vztahu, ve kterém se nachází, ale právě skrze úspěch muže a radost z fungujícího vztahu napomáhá ženě k utvrzování autonomie vlastního *já*. Toto spojení by vedlo k velmi dobrému výsledku v rámci udržitelnosti svazku *my* a vedlo by tak k trvalé lásce.

Koncept Neila Delaneyho jsem vyhodnotila jako udržitelný v rámci federace států, která umožňuje jednotlivci ponechat si své vlastní autonomní *já*. Skrze vzájemně uzavřené dohody a kompromisy mezi jednotlivci ve vztahu dochází k vytvoření nových pravidel a hodnot svazku *my*, které jsou součástí autonomního *já*. Nedokáží však zcela pochopit závazek péče a starosti o druhého v jeho podání. Závazek péče a starosti může vést k trvalé lásce, ale neumím se s ním vypořádat, a to především v případě těžkého onemocnění, kdy je jeden postaven do bezbranné situace dívat se na utrpení druhého. V tomto případě se nejedná o aktivní udržování vztahu, o kterém Delaney píše, a proto tak z mého pohledu v tomto případě bezpodmínečné lásky nemůže dojít k lásce trvalé.

Přístup Roberta Solomona a jeho navržený koncept svazku *my* vnímám jako udržitelný. Solomon věnoval dostatek času pečlivému vysvětlení autonomního *já*, které se definuje skrze druhého ve svazku *my*, kde svoji roli hraje výběr partnera. V případě konfrontace, že pokud se druhý definuje skrze druhého, může toho druhý zneužít či jinak demotivovat jedince, je v případě Solomona zbytečná. Solomon totiž nevnímá takový vztah jako romantickou lásku a lásku celkově. Solomon ve své knize rovněž popisuje dynamiku vztahu, která silně přispívá k fungování svazku *my* a která tak pouze potvrzuje jeho navržený koncept lásky a vede k trvalé životní lásce dvou jednotlivců.

Z výše uvedeného vyplývá, že touha sjednotit se a spojit se s druhým je dlouhý proces, jenž vyžaduje pochopení a vnímání vlastního *já* vůči druhému, se kterým se podílíte na vytváření svazku *my*. Svazek *my* může být klíčem k novému sebepoznání, vytvoření nového sebe-uvědomění, ale také je klíčem k trvalé lásce s druhým člověkem. Společně s druhým jsme vytvořili novou síť vztahů, která k nám neodmyslitelně patří. Proto si dovoluji svoji práci si zakončit citátem Karla Čapka, ve kterém říká: „Jsme dva, dva na všechno, na lásku, život, na boj i bolest, na hodiny štěstí. Dva na výhry i prohry, na život a na smrt – DVA!“¹³²

¹³² Azcitaty [online].. Dostupné z: <https://azcitaty.cz/karel-capek/12580/>

Seznam použité literatury

1. NOZICK, Robert. „*Love's Bond*“, The Philosophy of (Erotic) Love. 2. Kansas: University Press of Kansas, 1991.
2. DELANEY, N., 1996, „*Romantic Love and Loving Commitment: Articulating a Modern Ideal*“, American Philosophical Quarterly, 339-356.
3. SOLOMON, R. C., 2006, „*About Love: Reinventing Romance for Our Times.*“ Indianapolis: Hackett Publishing Company.
4. SOBLE, A., 1997, „*Union, Autonomy and Concern*“, in Lamb R. E., (ed 1997), *Love Analyzed*, Westview Press, 65-92., www.srrn.com
5. WHITING, J. E., 1991, „*Impersonal Friends*“, *Monist* 74:3-29
6. FRIEDMAN, M. A., 1998, „*Romantic Love and Personal Autonomy*“, *Midwest Studies in Philosophy*, 22:162-181
7. PLATÓN, 1993; *Symposium*. Oikoymen, 189e-193c.
8. *Love: Love as union* [online]. 2017. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu>
9. *Slovník cizích slov* [online]. Dostupné z: <https://www.abz.cz>
10. *Azcityaty* [online].. Dostupné z: <https://azcityaty.cz>